

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

"Slogom rasta male stvari, a neologu sve pokvari". Narodna poslovica.

Oglas, pripisan na ime i račun, a se ne može plaćati bez dogovora.

Uvjeti za predavanje, oglasne i druge stvari, na kojima se ne može plaćati bez dogovora.

Uvjeti za predavanje, oglasne i druge stvari, na kojima se ne može plaćati bez dogovora.

Uvjeti za predavanje, oglasne i druge stvari, na kojima se ne može plaćati bez dogovora.

Uvjeti za predavanje, oglasne i druge stvari, na kojima se ne može plaćati bez dogovora.

Izdat svakog četvrtka u godinu.

Neiskani dopisi se ne vrataju, a nepodpisani ne tiskaju, a neofabrikirani ne primaju.

Prepisa za političarima stoji: 12 K u obć. / na godinu 5 K za stalno / na godinu 10 K 6 --, odn. K. 3 --, na pol godine.

Izvan carevine više političarima. Plaća i utičije se u Puli.

Pojedini broj stoji 10 h., zaostali 20 h., koji u Puli, ili izvan iste.

Uredništvo: i uprava nalazi se u "Tiskari J. Krmpotić i dr." (Via Sissano), izvan nekada se naslovljuje sva plaćena i pred. plate.

Odgovorni urednik i izdavaatelj Josip Hain. — U nakladi tiskare J. Krmpotić i drug. u Puli. — Glavni suradnik prof. M. Mandić u Trstu. (Via Chiozza 5).

Z carevinskoga vieća.

Beč, 19. oktobra 1902.

Vrata carevinskoga vieća su se opet, poslije četiri mjeseca, otvorila. U staro-romskom slogu zidana zgrada, služuća za sjedanje, opet otvorena, nješto je sprieda krašana. Već dosad su ju pred glavnim izlazom krasili kameni kipovi sjedećih čar-ih grčkih i četirih rimskih povjestnika. Sad je nadošao kip grčke poganke - bo-lice Palade-Atene, božice mudrosti. Točno u sredini pred glavnim izlazom stoji ona na visokom stupu u svoj svojoj opremi makova, kakova je skočila u svoje doba z glave poganakoga grčkoga glavnoga boga Zeosa. Na podnožju stupa je cielei skup kipova, odraslih i malenih bical, između kojih teče voda na četiri strane.

Netom prošloga čedna obdržavala je zastupnička kuća dne sjednice: četvrtak i petak. Evo o njih kratkoga izvještaja.

Proračun za godinu 1903.

Pošto su se pročitali mnogi predlozi i upiti, oglasio se je za rječ ministar financija Bohm-Bawerk da obrazloži proračun za godinu 1903, koj su tiskan u mnogih svežićih dobili istodobno zastupnici. Bit će još prilike naviti se s njim. Za sad spominjemo samo to, da je ministar financija, kako se novine iziču, jedva izašao sa pokrivenom potreba, da je u pokrću samo mali višak, i taj više prividan. Zahtjevi, da su se jako povećali, a dohodci da nisu u tolikoj mjeri.

Izjava ministra-predsjednika.

Kako svaki put kod otvorenja zasjedanja, tako je ministar-predsjednik Koerber i ovaj put progovorio, da označi svoje stanovište naprama onomu, što je i što i kako bi se imalo raditi. Rekao je, da će istinito govoriti. Sjetio se je kao radostnoga događaja, da se je prošloga proljeća poslao više godina riešio ustavno proračun i kako su narodi s toga veseli bili, te izrekao nadu, da će se to i sada dogoditi. Samo bi on želio nješto skraćeno razpravljati. Sjetio se je također s radošću, da se je pitanje "morskoga oka" izmed Ugarske i Galicije povoljno riešilo. Vlada je, reče nadalje, za jedinstvenu željezničku politiku. Ona je prihvatila temeljne crte glede uređenja jezikovna pitanja u Českoj i Moravskoj koli zastupnikom českoga naroda, toli strankam njemačkim. Tomu je pridao nekoliko riječi koli na naslov Čeha, toli na naslov ljevice, Njemaca, te izrekao nadu, da će nastati mir i red kad se za rečene dve krunovine uredi jezikovno pitanje. Ima se riešiti nagoda sa Ugarskom. Na riešenje čekaju još uvijek razna socijalna pitanja. Stara pitanja, zaključiv, su još uvijek na dnevnom redu. Bilo bi za-lostno za vladu, za zastupstvo naroda i za narode same, kad se nebi skoro riešila. Naš spas je, u moći naše zajedničke majke, a ta je ljubav do domovine.

Odgovor Čeha.

Ministar-predsjednik rekao je toga više, al glavno mu bijaše, da reče svoju o svojih nakanah glede uređenja jezikov-

noga pitanja u Českoj i Moravskoj. Već sam njegov odnorni nacrt ozvolovio je česke zastupnike i česko javno mnjenje. Kad je o tomu u svojoj izjavi govorio, pretrgavali su ga žestokimi povici i poru-gami česki i drugi razni slavenaki zastupnici. Čim je svršio oglasio se je za rječ predsjednik mladostekoga kluba. Sav raz-jaren rekao je, da je Koerber svojim govorom još pogoršao utisak, što ga je nje-gov jezikovni nacrt učinio na Čeha. Govor da je, neće reći, infamija, infamija, infamija — vikahu drugi), al svakako provokacija, izaziv. Naglasiv, da neima nagode sa Ugarskom, ako se nezadovolji Čeha, predložio je, da se otvori razprava o iz-javi ministra-predsjednika. Predsjednik dao je taj predlog na razpravu, i kuća ga je velikom većinom primila. Kod razprave govorit će, držimo, i zastupnici drugih naroda, naročito slavenakih. Nezna se kad će se razprava voditi. Ona je doista na dnevnom redu prva; al i pred dnevrim redom imadu prednost predlozi. A takovih je više, i ako predlagatelji sami neodustanu, mora se prije o njih razpravljati. Većinu vremena prošlih dvjeh tjedna pozobale su razprave prešnih predloga.

Glede izbornih listina bečke občine za sabor.

Njemački liberalci, njemački nacionalci i socijalni demokrati postavili su suglasno prešan predlog glede sastava izbornih listina bečke občine za sabor. To je dalo odmah na početku prilike, da se rečene stranke izpnuju sa antisemiti, naročito sa drom. Luugerom. Predbacivali su njemu i njegovoj stranci, da su listine u neredu, da nebijase slobodan uvid u listine da nebijase moguće prepisati ih, te tim nit reklamovali proti njim. Pod-ravnatelj bečkoga magistrata i tjeudno zastupnik tvrdio je, da nije listine što protivnici tvrde, da je svakom bio slobodan uvid i prepis. Koerber je izjavio, da ima sad listine u rukah namještničtvo, da ovo ima pravo provesti izpravke i posle za-ključenih listina, i da će ono to savjestno i učiniti.

Većina zastupničke kuće zabacila je prešnost predloga, Poljaci i Česi glavno za to, jer da su listine za sabor stvar, koja nespada u parlament.

Za imunitetu činovnika-zastupnika.

U Bukovini vladaju jako čudni odno-šaji, slični našim dolli, al valjda još gori. Savjetnik zemaljskoga suda u Črnovihac Lupu, a ujedno i zastupnik na carevinskom vieću, izrazio se je na jednoj učiteljskoj skupštini oštro proti rumunjskim bojarom u Bukovini, koji imadu tamo skoro svu vlast, i proti zemaljskomu kapetanu Lupulu. Ovaj ga je na to nješto uvriedio u zemaljskom saboru, u kojem nije Lupu zastupnik. Lupu je na tu uvriedu odgovorio brošurom, u kojoj bi reći, da nije imao dlaka na jeziku. Zemaljsko su-diste odstavilo je savjetnika zastupnika Lupu od službe i plaće, čini se pod upli-vom rečenoga Lupula.

To su uzeli razni zastupnici za povod te su postavili prešne predloge. Govorili

su razni, odsudjujuć svi postupak zem. suda. Uzalud je govorio proti prešnosti u ime ministarstva pravosuđa, odsječni predstojnik dr. Ferdinand Schrott. Sva kuća je glasovala. — Prešnost predloga, koj ide za tim, da se slučaj Lupa sa strane "ustavnoga odbora" u osam dana razpravi i pravici zadovoljstva dade, bio je prihvaćen jednoglasno. Kod razprave se je opet spominjala afera profesora-zastupnika Spincića, kao dokaz kako nebi smjele postupati c. kr. oblasti, a tako i afera učitelja-zastupnika Seitzza.

Promjena u ministarstvu pravosuđa.

Ministar pravosuđa Spens-Boden već je dulje bolan. Ipak je još uvijek uređovao u Šleziji, kamo su mu pošiljali iz Beča spise. Odmah pošto su se u zbornici zaključili Koerber i Pacák, pronosao se je glas da je Spens-Boden odstupio. Valja znati, da je taj čovjek nanesao Čehom glede jezika raznih nepravica, i da bijaše i od Čeha i od drugih Slavena najslabije vidjen ministar. Drugi dan već je bilo u novinah, da je Spens-Boden odstupio, a subotu već u službenoj novini. Ujedno priobćeno je carsko pismo, kojim se vodstvo ministarstva pravosuđa povjerava ministru-predsjedniku i voditelju ministarstva unutarnjih poslova, dru. pl. Koerberu. Zastupati će ga često i u parlamentu odjelni prestojnici, kao što ga je eto gori već zastupao Schrott.

Za rusinako sveučilište.

U današnjoj sjednici razpravljao se je prešni predlog zast. Romančuka i drugova za ustrojjenje rusinskoga sveučilišta u Lavovu. Zastupnik Romančuk stvarno je temeljio taj predlog. Zastupnik Rowinski liepo ga je podupro, dokazav kakvih sve duševnih sposobnosti je pokazao narod rusinski od najstarijih vremena do danas. I jedan i drugi proglasili su tvrdnju ministrovu, a i Poljaka, kao da neima dovoljno učelih muževa za profesore, i kao da neima novaca, samo izlikom. Jedan Poljski zastupnik naime, te ministar bogostovja i nastave govorili su proti ustrojenju rusinskoga sveučilišta, jer da manjka profesora i učelih muževa. Za predlog glasovali su samo Rusini, Česi, Hrvati i Slovenci.

Za uređenje jezikovnoga pitanja u Šleziji.

Drugi dio današnje sjednice zaokupio je prešni predlog zast. Waclawa Hruby i drugova za uređenje jezikovnoga pitanja u Šlezkoj. Hruby počeo je utemeljivanje svojega predloga tim, da je naveo novoga voditelja ministarstva pravosuđa Koerbera: "Za svakoga jednako pravo, i pravo se neima pred nikim sklonuti." Kad bi se to ne samo govorilo, nego prama tomu i radilo, onda bi prestale sve prepirke. Odmah iz Hrubya govorio je upravitelj pravosuđa, onda Njemac iz Šlezije dr. Demel, proti predlogu, a dr. Mihajda, Poljak iz Šlezije, za predlog. Iza toga pretrgao je predsjednik razpravu. Nadaljevat će se sutra.

Za podporu u Istri.

Pročitali su se pak razni prešni predlozi za podporu u nevolji, među njimi i prešni predlog zast. Spincića i drugova za podporu naročito seljačkomu pučanstvu u Istri. Vremenske nezgode, kao što je studena kiša u proljeću, suša i vjeter ljeti, pak i opet prejake kiše a nekuda i tuča, uništile su bar polovicu proizvoda na poljih i u vinogradih skoro po svih obćinah Istre. Pozivom na to, pozivom na jur ljetos i lani postavljeni predloge, pozivom na to, da je već i vlada izričito priznala, da kod seljačkoga pučanstva u Istri vlada više manje stalna bjeda, predlaže Spincić i drugovi, da se odluči bezodvlačno pod-pore iz državnih sredstava za ublaženje bjede i obranjanje pred njom. Obzirom na to, da je u proračunu za 1903. raz-mjerno mala svota za javne obće korisne radnje, predlaže nadalje, da se na-knadno uvrsti u proračun svota za rečene radnje, koje bijahu po njem i drugovih zadnjih godina potaknute i zagovorene, te o kojih je zastupnička kuća prihvatila rezoluciju.

Česko-njemački spor.

U četvrtak sastalo se je carevinsko vieće u veoma nepovoljnih okolnostih. Poput more priušću Austriju dva teška pitanja. S jedne strane priušće ju druga polovica monarhije preferjanimi zahtjevi glede nagodbe, s druge pako jezikovno pitanje u zemljah krunice sv. Vác-lava.

Prvo je pitanje strogo gospodarsvene, a drugo narodno-političke naravi. Premda su posve protivne naravi, ipak je jedno odvisno od drugoga, jer se jedno bez drugoga neda riešiti. Česi neće naime nikada pristati na nanačenje nagodbe dok se nerieši u njihovoj domovini jezično pitanje. S druge strane protivili bi se Niemci nagodbi, kad bi se jezično pitanje riešilo bez njihove privole.

U tih okpnostih pustio se je ministar-predsjednik dr. Koerber na nova pogadjanja sa Česi i Niemci. Za njega kažu njegovi štovatelji, da je izvanredno spretnan državnik, i da ako njemu nepodje za rukom riešiti viseća pitanja, da ih i drugi riešiti neće. Tomu neće biti do rieći tako, ali on se je ipak do sada znao vrlo vješto držati na površini uzporka svakojakim olujam, koje udaraju sa svih stranah o državnu ladju, kojoj je on kormilarom.

Dr. Koerber izradjivao je dugo svoje predloge, ili kako ih službeno zovu "naceła", što ih je dne 14. o. mj. predložio zastupnikom strauaka, i koja sadržavaju ustanove, kojimi bi se imala uređiti po-naha jezika kod državnih ureda u Českoj i Moravskoj do vremena, dok se stvori obćeniti jezični zakon.

Kako čitamo u bečkih novinah, došli su dne 14. o. mj. u 10 sati u jutro k ministru-predsjedniku zastupnici českoga naroda, i to Mladoci: dr. Pacák, dr. Kramar, dr. Stransky, dr. Bláček, dr. Merold i dr. Brzorad; članovi konservativ-

nog veleposjeda: grof Bugnoy, grof Eugen Czermulo i grof Sylva Tarouca; češki agrari: Zazyorka, Erašek i Kubr. Osim njih bio je prisutan i češki ministar-zemljak Dr. Rezek.

Nakon pozdrava kazao je dr. Koerber prisutnim, da treba uzraditi svimi silami oko česko-njemačkog sporazumljenja. Vlada je u tu svrhu izradila predloge ili načela za uređenje jezičnog pitanja u Češkoj i Moravskoj, od kojih predade svakomu jedan primjerak, zamoliv ih, da se nakon pročitavanja o njima izjave.

Predsjednik mladočeskog kluba dr. Pacák odgovori, da će ona načela izpitati i doskora na ista odgovoriti.

U 11. sati došli su k ministru-predsjedniku zastupnici njemačkog naroda, i to članovi njemačke pučke stranke: dr. Derschatta, dr. Lemisch, dr. Kindermann, dr. Prade i dr. Reiningger; od njemačke napredne stranke: dr. Funke, dr. Nitsche, dr. Schütcker, dr. Pergelt i Eppinger; članovi ustavov. veleposjeda: knez Fürstenberg grof Oswald Thun, barun Schwegel, dr. Baernreither i grof Stürgh; od katoličke pučke stranke: dr. Kathrein i dr. Kern; od kršćanskih sociala: dr. Lueger, princ Alois Liechtenstein i Axmann; kao zastupnici Niemaca iz Moravske: dr. Gross, dr. Götz, barun d'Elvert, dr. Chiari, Skene i dr. Fux.

Zahvaliv im, što su došli, reče dr. Koerber, da su načela, koja im predaje, sastavljena po izkustvu oblasti, ali da nisu nepromisljiva. Vlada je spremna primiti i protupredloge objiju stranaka. Preporučim, da predloge prouče i neka mu priobče svoje mnijenje.

Prisutni obečahu želju ministrovu čim prije izpuniti.

Zastupnici češkoga naroda sastali su se već u 11 sati, te su uzeli u pretres vladine predloge, koji glase:

Njemački jezik ostaje u porabi u dosadašnjem svom obsegu 1. u čitavom saobraćaju s vojničkim oblastima i oružništvom i za njihove službene potrebe; 2. u saobraćaju s oblastima izvan Češke i Moravske. Nadalje će njemački jezik upotrebljavati: 1. sve državne oblasti kako u unutarnjem službenom saobraćaju, tako u uredovnoj korespondenciji, kod sastavljanja i vođenja svih listina, izkaza i zabilježba, što ih vode političke oblasti u poslovih oružane sile; — kod predlaganja stanovitih izvješća, mnijenja, poslovnih i statističkih izkaza središnjim organom; kod informacija, izvješća, opuzaka i izkaza u državno-redarstvenih poslovih, kod poslova državne sigurnosne straže i kod kvalifikacionih tabela državnih službenika; 2. kod svih državnih blagajna i ureda, koji rade s novcem, kod vođenja blagajničkih dnevnika, blagajničkih izkaza, registra i svih drugih blagajničkih pomagala, koja upotrebljavaju središnji organi za vršenje kontrole ili kod sastavljanja periodičkih izkaza; 3. njemački jezik rabit će se u svih prometnih poslovih u unutrašnjoj službi i u manipulaciji poslovne i brojavne službe, kod etarskog poduzeća, koje je izravno podređeno središnjoj upravi, kao i u međusobnom saobraćaju dotičnih organa i ureda. Za neerarske poštanske urede s većim poslovnim obsegom imale bi se ove ustanove upotrebljavati što je više moguće.

U tih dakle poslovih imao bi vladati njemački jezik, glede drugih poslova i agenda razdieliti će se Češka na tri jezična područja: u jednojezično česko, u jednojezično njemačko i dvojezično. Jednojezični su oni sudbeni kotari, u kojih je prigodom popisa pučanstva manje od 20 postotaka pučanstva označilo drugi zemaljski jezik kao jezik obćenja. Oblasti, koje obuhvaćuju više sudbenih kotara, onda vrijeđu kao dvojezične, kad je u njima jedan ili više kotara drugog jezika, nego su ostali kotari. Osim toga će se u zakonu označiti pojedine konkretne oblasti (u Pragu), koje se s obzirom na mjestne odnose imadu

smatrati dvojezičnim. Da se dodje po mogućnosti do jednojezičnih oblasti, to će se upravni i sudbeni kotari unutar stanovitog vremena jezično ograničivati.

Nadalje sadržavaju ove Koerberove osnovne ustanove o vanjskom i unutrašnjem uredovnom jeziku kod jednojezičnih i dvojezičnih oblasti u Češkoj. O unutrašnjem uredovnom jeziku ustanovljuje se ovo: Jednojezične oblasti upotrebljavaju u unutrašnjoj službi kod svih službenih poslova svoj uredovni jezik. Unasnanja u uručbeni zapisnik, — za unutrašnju službu određene registre, zabilježbe, izkaze i slično u koje je i strankama dozvoljen uvid ili odake se strankama na zahtjev izdaju prepisi, sve se to kod jednojezičnih ureda imadu voditi u uredovnom jeziku.

Jednojezični uredi služe se u dopisivanju sa državnimi nevojničkim oblastima u zemlji svojim službenim jezikom, u saobraćaju s autonomnim oblastima zemlje također redovno svojim službenim jezikom, samo valja pri tom uzeti obzir na načela, koja su iztaknuta glede vanjskog službenog saobraćaja jednojezičnih oblasti, a prema kojim se u obćenah, koje leže u kojem jednojezičnom kotaru, ali su same inojezične, — imadu službene objave državnih oblasti proglašivati jezikom obćine. Kad bi ovakve veće jednojezične obćine drugog zemaljskog jezika posle provedenoga jezičnog ograničenja ostale u inojezičnom službenom kotaru, to se naredbenim putem mogu poduzeti mjere, da se uzme obzir na manjina.

Dvojezične oblasti upotrebljavaju u unutrašnjoj službi u onih poslovih sa strankama, koji se vode isključivo u jednom jeziku, — jezik, kojim stranka ustmeno iznese svoj zahtjev ili kojim je pisan podnesak. U svih drugih poslovih gospoduje jezik, koji je primjeren stanju stvari.

Unosi u uručbeni zapisnik, u registre određene za unutrašnju službu predbiježbe, iskati i slično, što i strankama stoji na uvid ili odake se daju strankama na zahtjev prepisi, imadu se poduzimati kod dvojezičnih oblasti u jeziku, kojim je stranka iznela svoj zahtjev ili u jeziku, kojim je pokrerenla stvar. Dvojezične oblasti rabe u službenom dopisivanju s državnimi jednojezičnim oblastima zemlje njihov službeni jezik, sa državnimi dvojezičnim oblastima u zemlji jezik, u kojim je stvar potaknuta, a s autonomnim oblastima uvijek njihov službeni jezik.

S obzirom na namještanje činovnika određuje se, da kod oblasti u jednojezičnom području smiju biti namješteni samo onakvi činovnici, koji su potpuno vješti uredovnom jeziku u pismu i govoru. Za upotrebu drugoga zem. jezika kod jednojezičnih ureda pobrinut će se tako, da će se u mjestih, gdje je to od priekre potrebe, namjestiti stanoviti broj činovnika extra statum, koji će biti vješti objem zem. jezikom u pismu i govoru.

U Moravskoj prema Koberovim osnovam svi državni uredi imadu biti dvojezični. Tamo će se od činovnika kod namještanja zahtijevati poznavanje jezika samo s obzirom na faktične potrebe, te će svaki činovnik morati biti toliko vješt jeziku, koliko će to zahtijevali njegova služba kod oblasti. Na uredovni jezik gradskih vieća u gradovih s posebnimi statutima, odnositi će se ove ustanove samo u toliko, da će u slučaju, kad fungiraju kao političke oblasti, 1. njemački jezik u dosadašnjem obsegu morati rabiti u svemkolikom saobraćaju s vojničkim oblastima i oružništvom, te za njihove službene potrebe, kao i u saobraćaju s oblastima izvan Markgrofske Moravske; 2. u spoljašnjem uredovnom saobraćaju morat će se ravnati prema jeziku stranke.

Koerberove osnovne ne samo da zaostaju za Gautschovim i Badenijevim naredbama, nego i za Streunayerovim.

Češki zastupnici izrazili su na svojem sastanku začudjenje, što je vlada stavila druge predloge za Češku a druge za Mo-

ravsku. Objie ove vladine osnovne, da su stvorene naprosto za Niemce. Narodito osnovna za Češku da određuje silnu nepravdu i nejednakost, kad od čeških činovnika obćenno traži znanje njemačkoga jezika, dočim netraži od njemačkih znanje češkoga jezika.

Dioba zemaljskog nadzudišta, na tri diela, da je upravo smiešana, jer Češkoj imade samo čeških i njemačkih parnica. Treći senat da je usjed toga posve suviše. Ova načela da nisu nepristrana ni objektivna, već stvorena očito stranciari.

Sve češke skupine spremaju zajedničku izjavu proti vladinim predlogom. Sudeć po pisanju čeških listova svijiu stranaka, učinili su ti predlozi na češki narod tako nepovoljan utisak, da se nepovoljnijeg jedva može zamisliti.

Nevaraju li svi znakovi, može se već danas smatrati neuspjelim pokus vlade za sporazumljenje u jezičnom pitanju između Čeha i Niemaca. Odgovor, što će ga zastupnici češkoga naroda dati vladi, biti će stalno nepovoljan za nju. Tri češka kluba, koja su sudjelovala u prvoj konferenciji, zaključila su naime jednoglasno, da će vladi upravitii odgovor, kojim odbijaju Koerberove predloge.

Posljednje vijesti čeških novina glase, da su zastupnici češkoga naroda do skrajnosti ogorčeni, te da se ima očekivati u carevinskom vieću s njihove strane najoštriju poziciju proti vladi.

Bude li tomu tako, tada nesamo da se položaj nije popravio, već dapače još više zamrsio. Biti će to novi dokaz, da se u Austriji na dosadašnjem putu nemože napriediti.

Sjećajte se
"Družbe sv. Cirila i Metoda"
za Istru

Franina i Jurina.

- Fr. Lejitimani, da već neće bit za butigira.
Jur. Bo žace ne?
Fr. Bo da mu racuni ne redu naprav.
Jur. Ni šan ti toliko puti rekai, ki ži drugogun ne dela dohri racuni, on neće ni ži sobun. Leh ca će sada?
Fr. Da će po za štampadura.
Jur. Kapija mu sarcaena ne pala, i neće falit. Ni jima već tri diplomu.
Fr. Ma šu šve pod drugim jimenom.
Jur. Dragi Frane ca ši nis, ma je vavik njegova firma.

Pogled po Primorju.

Puljsko-rovinjski kotar:

Odbijen utok. Ovdasnji građanin G. A. Wassermann bio je uložio sa drugovi utok na zemaljski odbor u Poreču proti zaključku gradskoga zastupstva, kojim se prenaša riblji trg na drugo mjesto, i to na „Verdež trg“. Taj utok odbio je zemaljski odbor kao neutemeljen i neopravdan.

Katoličko društvo u Puli. U nedjelju dne 19. t. mj. bilo je proslavljeno otvorenje društva pod gornjim naslovom u ulici Kandler. Od pozvanika prisustvovalu proslavi, kpt. kapetan G. Rosselli te

gradski načelnik Dr. Rizzi, Govoriti predsjednik G. Provedar, prost. velec Zannetti te katekista pučkih škola u Puli G. Colombini. Velečasni prot-don Zanetti naglasio je, da je društvo katoličko te da kao takovo nepoznaje narodnosti. Društvo imade svrhu, boriti se za načela katolička te nastojati, da se šinje i ljubi svoga bližnjega te da svakomu svoju pravu. — U društvenoj dvorani — kako nas uvjeravaju — imade i hrvatskih knjiga i novina na razpolaganje članovom.

Dvije škole na jednom — ali talijanske! — Odatle pišu trčanskim listovom, da je zemaljski odbor u Poreču povolio na molbu zastupstva grada Pule a c. kr. zemaljsko školsko vieće za Istru zaključilo, da se ustroje dvie pučke škole talijanskim naukovnim jezikom za dječake i za djevojčice i to u predgradjih Sjana i Veruda.

Ove dvie škole ustrojene su radi naše djece. t. j. da se u istih raznaroduje našu djecu, koje imade ponajviše u rečenih predgradjih.

Talijanska gospoda Istre neimaju novaca kad se radi o ustrojenju tili potrebitih hrvatskih skolah, a kad im se hoće ustrojiti talijanskih „fabrika“ za našu djecu, tada imadu novca koliko se hoće. I to je talijanska pravednost!!

Rusi pod Pulom. Ako nevjerujete nami eto vam lajave krpeline, sto svake subote riga najbljutaviji smrad na pravi istrjajanski narod. Bogme, nije šala: prije su se hvalili gospoda Latini . . . i Boddli (jer „Popolo Istriano“ je njihovo glasilo u Puli), da Hrvata neima, da nam je sve propalo; a sada jedan oglas u našem jeziku porazio ih je te se tresu od straha. A urednik „Popola“ već plaće poput Osman-paše:

„Oklo Pule Rusa mnogo,
A ja, Italijo, iznemogoh.“

I kako se čute čvrsti, ti naši poprdili zovu u pomoć „mornaricu vjernu saveznicu Italije“, da spasi Austriju na istarskoj obali od Rusa. A ovi Rusi spasilu su onomadne za Austriju hrvatske obale od vjerne saveznice, pokazav joj pod Visom, da ne valja hlepiti za tudjim.

Ajde, da vidimo hoće li Austrija pozvati Italiju, da joj spasi ove obale. od Hrvata!

„Una franca parola agli avversari“. Primiti smo pod tim naslovom tiskopis, kojega je izdao odbor za podignuće spomenika u Puli pokojnoj cesarici Jelisi vi. Tiskopis odgovara listu „Popolo istriano“ i svojiti mu na njegove napadaje na taj odbor te dokazuje svu podlost duša ovih piskara, koji se kupe oko toga lista. Tko se zanima za taj tiskopis, neka se obrati na odbor, gdje ga može dobiti.

Ugladjenost talijanskih prosvjetitelja. U zadnjem broju „Popola“ čitamo i sliedeći stavak: „perchè Pola che seppe fronteggiare un capitano distrettuale megalomane tanto da farlo finire in manicomio“ (što znači hrvatski: jer Pola, koja je znala održati se proti jednomu oholomu kotarskomu kapetanu toli, da je svršio u ludnicu). Jer se taj stavak tiče jur pokojnoga kotarskoga kapetana Contia, a budući prosvjetljeni ljudi, držet se one latinske „de mortuis nil nisi bene“, šla takova o pokojnicima nepišu, pokazaše eto opet skribani „Popola“ svoju latinsku ugladjenost u slici hijene, koja niti mrtvacima nada mira. Na čast jim bilo!

Obćinsko zastupstvo u Puli odbraćvalo je prekjuber svojju jednicu te je jednoglasno odbilo ponudu otaca Salezijanaca, da jim se odstupi staru bolnicu za zavod, koji bi se imao otvoriti pod njihovim nadzorstvom za odgoj djece te zaključilo, neka obćina takav zavod otvori na vlastite troškove. Porezovnici, veselite se!

Oružnička postaja za doljnu Puljštinu. U toj stvari pisali smo svojedobno, kako se namjerava ustanoviti oružničku postaju za sela Pramanturo, Pomer, Me-

člinoj, Ližnjani, Jadreske, Sibičke i Skutare, te kako bi takva postaja imala biti jedino u Medulinu. I obćinske uprave interesiranih krajeva izjavile su se za Medulin te su podnеле u tom pogledu dobro obrazloženu predstavku na zapovjedništvo u Trstu. Stvar je bila zapaljena, kada se opet čuje, da će postaja biti uvedena i to ne u Medulinu, nego u Sisaniu, to jest ne u središtu, nego s kraja. Ako je tomu tako, tad već neviđene stvari razlozi, nego osobni uplivi i možda stogod drugoga. Ali oružničko zapovjedništvo bi moglo uzeti u obzir prve a ne druge, i ustanoviti postaju samo gdje ju svjetuju službovne svrhe, položaj, mjesta, zdravstveni odnosi; a u tom pogledu je medju Sisanom i Medulinom razlika kano med noću i danom.

Iz Sv. Lovreća pazenatičkoga primamo od jednoga predplatnika listu protiv kondukturu c. kr. državne željeznice na pruzi Rovinj-Kanfanar. U pismu se navadja slučaj, da je dne 29. septembra krivnjom konduktora skoro došlo do okršaja izmedju pritužitelja, te konduktura. Poznajući mi prilično odnose na toj željeznici jesmo mišljenja, da se nesmije sve u grieh upisati kondukturu, koji imade i tako tešku službu i veliku odgovornost, te u jednoj minuti nemože otvoriti na stanicu sva vrata. Nedvojimobnimalo, da je i pritužba opravdana te se nadamo, da se neće više opetovati takovi slučajevi.

Nesreća na Istarskoj željeznici. Dne 16. o. mj. zakasnio je brzovalj, koji dolazi amo iz Trsta skoro jedan sat, jer je našao na putu izmedju Kanfanara i Sv. Petra u Sumi iz željeznice tračnice teško ranjenoga brzojavnoga nadzornika na pruzi Divača-Pula g. Petra Trojca iz Trsta. Vlakovodja, zapaziv čovjeka ležećega uz tračnice, zaustavi vlak, te željezničko osoblje upozna u njemu tečenoga nadzornika, koji je bio na glavi teško ranjen i jedva da je živio. Jedan prisutni liječnik obavio mu ranu te ga dao istim vlakom dopremiti u Pulu, gdje je u bolnici sliedećeg dana preminuo.

Sada se nagadja kako je došao nesretni Trobec onako teško ranjen na tračnice. U tom obziru kolaju dvojake vesti; po jednoj po je Trobec pripit na tračnice, gdje ga je prvi vlak ranio, a po drugoj radi se o zločinu i to o osveti. Pripovieda se naime, da je on znao za tajnu o umorstvu željezničkog stazaara, kojega nadjose lani mrtva na željeznici nedaleko Vodnjana, pak da su ga zločinci kao jedinog svjedoka ovog zločina spavili sa svjeta. Medjutim oblasti iztražuju te bi bilo željeti, da se zločincem — ako se radi o zločinu — dodje čim prije u trag. Mrtvoga Trobca dovezoše željeznicom po želji njegove obitelji iz Pule u Trst, gdje bijaše uz sudjelovanje željezničkog osoblja pokopan. Počivao u miru!

Pazinski kotar:

Javne radnje. Zemaljski odbor u Poreču osigurao je obćinskom glavarstvu u Labinu iznos od K 4000 za gradnju komada ceste izmedju Karpana do ceste Labin—Barbana. Obćini Kanfanar osigurao je isti odbor daljni prinog od K 4000 za gradnju ceste Kanfanar—Morgani.

Porečki kotar:

Madrepatria. Mi smo već odavno poznali čud naših Talijana, pa se nisimo bihnuili za sve izbruhe njihovog čustvovanja u političkom smislu. Danas nam je dužnost ipak istaknuti ovu, nješto previše krupnu; a pri tome ne mislimo ni malo na odnošaj Istre prama Austriji, nego samo na okolnost, da u Istri brojmio i mi Hrvati nješto. Organ zemaljskoga odbora u Poreču i glasilo kluba talijanskih zastupnika, list „L' Istria“ priobčuje u svom zadnjem broju recenziju knjige „Atti e memorie“, što ih izdaje arheologno društvo u Poreču. Hvalne djelatnost društva izliče, kako je razšireno čitanje onih „Atti e

Memorie“, te navadja da diužno stoji u sabračaju sa najvećim sličnim društvima „della madrepatria“, (tu imenuje neke gradove Italije), „dell' Austria-Ungheria“ i drugih krajeva. Dakle Italija je „madrepatria“ Istrana!

Čovjek bi se mogao na to srditi; ali se može i saliti. Znas li, babo „L' Istria“, čija je ovuda „madrepatria“ Italija? Onih pedesetak tisuća talijanskih podanika; što gladni biježe iz Italije; da se u našem primorju nasite; otimljuće zalogaj iz ustiju našeg svijeta; onih sanskulotskih novinara, što u našem Primorju drčkaju svakojake bedastote o Italiji i talijanskim patriotizmu; onih zgrižanih glava, što čute još uvijek u svojoj zemlji letenje rimskoga orla i rikanje metlačkoga lava. Ali puk istrijski, masa naroda — i to ne samo, što je Hrvata i Slovenaca; nego i poštenih talijanskih kopača od Galežana do Furlaniga — to nezna za Italiju „madrepatria“, nego za Italiju punu glada i nevolje, punu bandita i anarhista; punu maslje i camorre! Alla larga!

Koparski kotar:

Iz Kubeđa nam pišu: Tamošnje pjevačko-čitalačko društvo „Skala“ imalo je prirediti svoju prvu veselicu već dne 12. t. mj., nu radi nepovoljna vremena morade istu odgoditi, na nedjelju dne 26. t. mj. sa sliedećim programom: 1. Pozdrav predsjednika; 2. J. Brajca: „Bojna pjesma, muški zbor, pjeva „Skala“; 3. Hubad: „Prisla je miska“, mješoviti zbor, pjeva „Svoboda“ iz Sv. Antona; 4. Laharnar: „Kadar mlado leto“, pjeva bezoviski mješoviti zbor; 5. Hubad: „Skrijanjček“, mješoviti zbor, pjeva „Svoboda“; 6. Laharnar: „Mladosti ni“, pjeva bezoviski mješoviti zbor; 7. S. P.: „Vpišite se v društvo!“ prizor, izvadaju domači igrači i 8. J. Krizman: „Opomin k petlu“, muški zbor, pjeva „Skala“. Jer je to prva veselica što ju priredjuje naše društvo, nadamo se i od naših bližnjih, braće Hrvata, obilnom posjetu. Dakle na viđenje u nedjelju 26. t. mj.

Voloski kotar:

Obćinski izbori u Jelsanah obavili su se dne 15., 16. i 17. t. mj. u potpunom redu i u najljepšoj slogi svega tamošnjega pučanstva. Srdačne čestitke našim dičnim Jelsancem!

Prvi svoj koncert i zabavu sa plesom priredjuje u nedjelju dne 26. t. mj. novoustrojeno tamburasko društvo „Danica“ u Lovranu. To društvo su napadali i napadaju lovranski „Kalabreži“ na najbrutalniji način. Svrha im je uništiti ga. Nu, hvala Bogu, nije im poslo za rukom, ni neće. Društvo se je dobro učvrstilo i napreduje baš krasno. Podupirajmo ga dakle i s daleka i s bliza, a najljepši znak podupiranja će biti taj, da se potrudimo u nedjelju u villa „Iris“ u Lovran, te da mu osobno zaželimo sretni procvat i dug život. Program zabave je lip. Početak točno na 7 sati. — Kod zabave sudjelovati će takodjer pjevačko društvo „Lovor“ iz Opitije.

Lošinjski kotar:

Premješćenje. Listovi javljaju, da je lošinjski c. k. kotarski kapetan pl. Scarpa premješten natrag u Beč, odakle je bio došao ponajprije kao kotarski glavar u Volosko, gdje je ostavio žalostne uspomene u našem narodu. Na njegovo mjesto da dolazi u Lošinj kao upravitelj namjestnički tajnik g. barun Reinlein, koji je bio više godina na Voloskom. Što se tiče gospodina Scarpe, to možemo otvoreno kazati, da mu se nije naš narod veselio, kad je u Istru došao, niti plače sada za njim, kada odlazi. Sretan mu put!

Iz Malog Lošinja nam pišu: Evo nas opet gosp. uređniče, da vam javimo tuđe i nevolje, koje nam počinjaju naši nespašnjači. Čitalateljima „Nase Sloge“ biti će poznato, da u Lošinju postoji od prekolani pučko društvo „Zora“ koje se liepo

danomične razvija, i u njemu se kupi četa Hrvata i Hrvatice, koji se ne srame biti vjerni bastionici svojih djedova i otaca. Društvo je ovo trn u oku našim dušmanima poznatim Otaviju, koji nastoji svim sredstvima, da ga unište. U istoj zgradi društva nalazi se „Citadonica“, gdje se kupi naše svećenstvo i najinteligentniji Lošinjanji, a u prizemlju iste zgrade nalazi se gostionica, kojoj je bio prošle godine vlastnik gosp. Nikola Vidulic (Albi). Buduć da je dotični gospodin odrekao gostionice, zamolio je gosp. Ivan Martinolice, kod c. k. poglavarstva, da bi mu dozvoljelo držati gostionu na njegovoj imi. Poglavitelj c. k. kapetan, poslao je molbu rečenoga gospodina na našu slavnu obćinu, da ona odluku izvrši, buduć su naša gospodina na obćini uvijek protivna našem razvitku, odgovoriše poglavarstvu, da su oni protivni toj dozvoli, jer da se u gostionu sakuplja lošinjska fakinaža, koja urliče i uznemiruje. (Valjda je „Il nobilitate sanque latino“? Op. sl.) Buduć je gosp. kotarski kapetan dobio dobre obavjesti od strane c. k. oružnika, odobrio je molbu g. Martinolice usprkos odluci naše nam dobro želeće obćine. Jer im nije poslo za rukom, da zataru našu gostionu na taj način pokušali su — kako čujemo — nagovoriti liječnika Jječičišta g. dr. Vetha, da on kod toga posreduje te da izjavi kod c. k. poglavarstva, da je najumjestinije, da se gostionu zatvorii, jer da se u njoj ljudi opijaju i time uznemiruju strance, koji dolaze na letenje.

Da takva imade veću važnost, umjesao je jamačno prste i ravnatelj nautičke škole. Kad se je naime na 2. o. mj. opet na obćinskoj sjednici razpravljalo o istoj stvari, reklo bi, da dotična gostionica smeta školskoj obuci. Pitamo gospodina ravnatelja, zašto nije dosad opomenuo gostioničara, da nastoji, dok traje školska obuka odrađiti gostove od pjevanja i skandala? Jamačno nije bila potreba! Zgodnije bi bilo, da se gospodin ravnatelj više brine za odgoj svojih pitomaca, koji su u zadnje vrijeme pokazali svoju „Quita collura“, a pušti na miru našu gostionu i naše goste, koji nikomu ne smetaju.

Trst.

Imenovanja. Namjestnički perovodja u Trstu g. barun Hubert Appelshofen imenovan bijaše kotarskim komesarom, a perovodni vježbenik g. dr. Fran Skaberne namjestničkim perovodjom. — C. k. kontrolor kod ravnateljstva pošte i brzojave u Trstu g. Ivan Pogorelec imenovan bijaše c. k. post. adjuktom. Čestitamo odličnomu činovniku i vriednomu rođoljubu!

Glavna skupština polit. društva „Edinost“ u Trstu određena je za nedjelju dne 2. novembra o. g. u 3 sata poslie podne u Škedinj.

Crešnje — koje dozrijevaju 6 godina!! U tršćanskoj „Edinosti“ pripovieda njezin dopisnik iz Plavij. da ih je osjegeravo bivši zemaljski c. kr. nadzornik g. vitez Klodić povodom kolaudacije novo-sagrađene škole, da će dobiti učitelja prije nego li dozriju crešnje. To je bilo prije 6 godina, a oni siromašni ljudi neimaju ni danas učitelja. Pošto je g. vitez Klodić stupio u mirovinu, a crešnje dozrijevaju svake godine, obraćaju se naši vriedni Plavijci na njegova nasliednika molbom, da se topla zauzme za onaj nesretnu školu i da već jednom prestane sablazan, koju su zakrivile školske oblasti.

Razne primorske viesti.

Koliko se stalo posljednje zasjedanje Istarskoga sabora? Za posljednje zasjedanje Istarskoga sabora potrošilo se je iz zemaljske zaklade K 15.240.17. Ovu svotu likvidirao je zemaljski odbor u jednoj od posljednjih sjednica.

Školske viesti. C. k. zemaljsko školsko vijeće zaključilo je, da se proširi pučku školu u Munnah.

Zemaljski odbor u Poreču privelio je, da se dozvoli podučiteljici u Kanfanaru djaci Mariji Skváre, da može podučavati dva sata na jedan ručne radnje; na pučkoj školi u Rovinjskom selu; nadalje dozvolio je, da može go. Ante Topić učitelj u Crnotiču, i nadalje tečajem školske godine 1902./3. podučavati ex currento školsku djecu u Podgorju.

Policijski red za Istru. Na upit c. k. namjestništva u Trstu, dali se ima uvesti i u Istri policijski red, sličan onomu, što no bijaše proglašen god. 1899. za dolnju Austriju, odgovorio je zemaljski odbor u Poreču, da nema ništa proti tomu.

Za promicanje ribarstva. Tečajem ovoga mjeseca obdržavati će strukovnjaci i viestaci u ribarstvu pod predsjedanjem c. k. nadzornika za ribarstvo g. Petra Lorin-a dogovore u Gradu, Rovinju, Lošinju i u Voloskom. Na tih sanstancih razpravljati će se o raznih prieporihtih pitanjih o ribarenju i o zaštiti životnih interesa naših ribara. Dogovorom prisustvovati će i odlasnici naših primorskih obćina. Odlasnici obćinah i mjesta blizu Rovinja sastali su se dne 20. o. mj. u Rovinju, gdje će razpravljati kroz tri dana o spomenutih pitanjih obzirom na istočno pomorsko-okružje naše pokrajine. G. Lorini je na glasu strukovnjak u ribarstvu a uz to čestiti naš rođoljub.

Razpisane stipendije. Službeni list priobčuje više raspisa stipendijah, na koje upozorujemo naše djake:

1. Iz zaklade Mateja Kocića stipendija od K 410 za djaka iz obćine Pula, koji posjećuje gimnaziju ili sveučilište. Molbe valja poslati do konca ovoga mjeseca glavarstvu grada Pula.

2. Jedna ili više stipendija od K 200 iz zaklade pok. biskupa Dohrile — svaka po K 200. Pravo na ove stipendije imaju djeca slovenskih roditelja iz biskupije tršćansko-koparske i koji polaze jednu državnu gimnaziju. Molbe valja upravitii biskupskom ordinarijatu u Trstu do 31. o. mj.

3. Jedna, dvie ili tri stipendije po K 700 iz zaklade Marka Radića. Pravo na ove stipendije imaju mladići, koji se posvete brodograditeljstvu ili znanju trgovačkih kapetana duge plovište. Jedna od tih stipendija podieliti će se u prvom redu mladići iz Bola na otoku Braču u Dalmaciji. Molbe valja upravitii c. k. namjestništvu u Trstu do 31. o. mj.

4. Jedna stipendija iz zaklade Sironić u iznosu od K 280. Pravo na ovu stipendiju imaju u prvom redu sinovi i potomci suprugah Ivana i Ivane Sironić odmah čim stupe u drugi razred pučke škole, te ga uživaju tečajem naukah gimnazijalnih, sveučilištnih, realnih, politehničkih ili trgovačkih, obrtničkih i gospodarskih. U drugom redu zakoniti sinovi i potomci Antuna Sironića Franova, nu jedino tečajem niže i više gimnazije. Konačno zakoniti sinovi dobrog ponašanja siromašnih otaca nastanjenih u dekanatu pićanskom, kršanskom i pazinskom i to za samu višu gimnaziju. Medju ovimi imati će prvenstvo djaci dobrog ponašanja iz plovanijah Trviža, Kašćerge i Grdosela. Molbe upravitii do 31. o. mj. biskupskom ordinarijatu u Trstu.

5. Jedna odnosno dvie stipendije od K 300 iz zaklade Vinká Tomašića. Pravo na ove stipendije imaju djaci iz mjestne obćine Volosko, rođeni u poreznoj obćini Volosko, koji polaze javnu nautičku školu ili koju višu realku austrijsku ili u gradu Rjeci. Prednost imaju djaci nautike. U pomanjkanju ovih, djaci iz rođbine zakladatelja iz bilo koje obćine austro-ugarske monarhije, koji polaze spomenute škole ili trgovačku, obrtničku školu, realnu gimnaziju ili sveučilište. U pomanjkanju ovih, stipendije će se podieliti djakom iz Voloskoga, koji polaze trgovačku ili obrtničku školu, gimnaziju ili realnu gimnaziju ili sveučilište.

PETAR SVAČIĆ.

Prigodom 800-godišnjice njegove smrti.

Opera u dva čina sa prologom.

Dramatska radnja dra. Trauplesara. — Uglasbio Josip Mandić.

Predgovor.

(Vidi: Smičiklas, »Poviest hrvatska«; Jemeršić, »Hrvatski narod«; Uzkrani prilog »Obzora« g. 1902. itd.)

Na koncu šestoga i na početku sedmog stoljeća krene hrvatski narod iz svoje sjeverne domovine — iz Biele ili Vele Hrvatske — prema jugu Europe, kamo ga pozva tadašnji istočno-rimski cesar Heraklij (610-641) na pomoć proti najsirovijemu barbarstvu, što je ikad tištilo Europu, naime proti Avarima, koje oni već prije bjehu svladali u svojoj pradomovini.

Iza duge borbe dielom uništise, dielom sebi podložise Avere i to u dvostrukom narodnom ratu, što ga vodjahu prije u Dalmaciji, a zatim u Iliriku i Panoniji. Na taj način oslobodiše istočno kršćanstvo od najstrašnijega njegova neprijatelja i nasrtača.

Uništenje Avara podiže toliko političko-narodni ugled Hrvata, da su malo za tim satinjivali iznutra i izvana jaku državu od Jadranskoga mora sve do Dunava. Obrambena sila iste bijaše — tako pripovieda istočno-rimski cesar Konstantin Porfirogenet (912-959) — vojska od 100.000 pjesaka, 70.000 konjanika i ogromna mornarica od 80 velikih i 100 manjih brodova, a njezini se žitelji moguše s uspjehom dati na poljodjelstvo, trgovinu i brodarstvo.

Takova je bila država hrvatska, takov narod hrvatski na početku desetoga stoljeća; a na čelu takove države i takova naroda stojao je viteški kralj Tomislav. Zato nije Bog zna kakvo čudo, da se je na medjama Hrvatstva zaustavila i bujica neobuzdanih, divljih čopora magjarskih, pred kojima je drhtala Italija, strepila Njemačka... S takovim susjedom trebalo je živjeti u miru, trebalo je tražiti njegovu prijateljstvo, pa Magjari i nastoje, da uzdrže prijateljske veze sa kraljevstvom hrvatskim, jer je to prijateljstvo bilo u interesu mlade države magjarske. Magjari nastoje, da stupe sa moćnom hrvatskom državom i u rodbinske sveze. Tomu se nastojanju sačuvalao trag u narodnoj predaji, koja kaže, da je hrvatski kralj Krešimir dao svoju kćer za ženu ugarskomu kraljeviću Mirku, sinu Stjepana I. Ako ova predaja i nije utvrđena povieću, to svakako stoji, da je mlada država magjarska, stisnuta medju veliko njemačko carstvo na zapadu i još uvijek moćno carstvo bizantinsko na istoku, bila upućena na savez i prijateljstvo sa jakom susjednom državom hrvatskom. Ti prijateljski odnošaji izmedju kraljevstva hrvatskoga i ugarskoga iztiču se osobito u jedanaestom vieku za hrvatskoga kralja Stjepana I., koji je bio bližnji rođjak ugarskoga kralja Petra i za glasovitoga hrvatskoga kralja Petra I. Krešimira, koji je dozvolio svomu banu prostrane banovine Posavske, da može oženiti kćer ugarskoga kralja Bele I. Istoga svoga bana šalje hrvatski kralj Petar I. Krešimir, da ga zastupa kod krunisanja ugarskoga kralja Salamona. Ta rodbinska sveza izmedju hrvatskoga bana, kasnije kralja Dimitrije Zvonimira i ugarske vladajuće kuće, biti će od zamašnjih posljedica po kraljevstvo hrvatsko. Poslije smrti hrvatskoga kralja Dimitrije Zvonimira, podigoše Hrvati na prijestolje nemoćnoga Stjepana, sinovca Krešimirova, koji umre već iza dvie godine i to g. 1091., ostavivši svoje kraljevstvo u užasnom stanju, jer do tada prigušeno strasti razbuktiše se u veliki plamen, koji je zahvatio cijelo kraljevstvo hrvatsko. Velmože hrvatski počеше se boriti za kraljevstvo, pleme udari na pleme, razbjesni se ljut građanski rat.

U tom obćem metežu, pozove kraljica hrvatska Jelena Lepa, udovicu kralja Dimitrije Zvonimira, svoga brata ugarskoga kralja Ladislava I., da zauzme kraljevstvo hrvatsko. Dobar dio naroda skupi se oko junačkoga hrvatskoga bana Petra iz roda Svačića, koji je odlučio boriti se do zadnje kapi krvi protiv kralja nametnika, kralja tudjeg roda i plemena. Ladislav je dopro do Gvozda (Kapele), odakle se je morao povratiti, a da primorskih t. j. glavnih strana tadašnjega kraljevstva hrvatskoga nije ni vidio. U zemlji izmedju Save i Drave, postavši Ladislav za kralja svoga sinovca Alma, koji si učini prijestolnicom Zagreb, gdje je Ladislav 1093. osnovao biskupiju, dok je u ostalom dielu kraljevstva vladao Petar Svačić, stolujući u utvrđenom Kninu.

Kada su Hrvati vidjeli velik dio svoga kraljevstva u rukama tudjega vladara, počеше se više kupiti oko bana Petra Svačića. Da je stranka Petra Svačića oja-

čala i da je Petar morao razpolagati dosta velikom silom, proizlazi najbolje iz toga, što već prije g. 1095. Almo ostavlja Hrvatsku.

G. 1102. dodje ugarski kralj Koloman sa velikom vojskom na Dravu, da silom pokori Hrvatsku; ali ga dočeka velika hrvatska vojska spremna, da silu silom suzbije, i obrani domovinu od kralja tudje krvi.

Kada je Koloman vidio, da su Hrvati spremni boriti i da silom neće moći pokoriti kraljevstvo hrvatsko; odlučio, da će s Hrvatima ugovarati, nebi li mjesto silom vidio milom izpunjenu želju svoju, da bude kraljem hrvatskim. Za to pošalje poslanike u tabor hrvatski i pozove Hrvate, da dodju k njemu na dogovor. Jedan se dio odazva pozivu, podje ugovarati — i prizna ga kraljem hrvatskim. Nu još je trebalo, da bude okrunjen krunom hrvatskom; za to pohrli prema moru, da se tamo okruni u kojem primorskom gradu, kako su to činili njegovi predšastnici hrvatske krvi. Ali ga na prelazu u staru Dalmaciju sustavi Petar Svačić. U krvavoj bitci pade junačina Petar sa svojim pristašama, pade boreći se junački za slobodu i nezavisnost kraljevstva hrvatskoga.

U operi se navadja, da Petar kreće da udari na Zagreb. Almo ga dočeka na Savi, gdje je hametom potučen. Petar se ne da okruniti krunom hrvatskih kraljeva, jer mu se je još boriti proti sebičnosti i zavisti hrvatskih velmoža; najzad ga svi priznaju kraljem i okrunu hrvatskom krunom (v. Jemeršić, Hrvatski narod). Taj isti dan prekorači Koloman Dravu... Sva plemena hrvatska krenu proti njemu. Zametne se broj. Ugri uzmiču... Tađ grbavi ili mudri Koloman predobije one milom, koje nije mogao predobiti silom. Istočni velikaši mu se podvrgnu, drugi uslied toga klonu duhom... Petar sa svojim vjernim Primorcima »žrtvuje se slavi«...

»Da je tu veliku narodnu katastrofu i narodna pjesma svojim tužaljivim glasom dostojno popratila, o tom valjda nitko neće podvojiti. Ima li još takve narodne pjesme ili barem odlomaka njezinih, to je sada pitanje, Vitezović je našao takovu narodnu pjesmu... i preveo ju na latinski jezik«. Pjesnik Hugo Badalić povratio ju na hrvatski jezik ovako:

U toj gori oganj gori,
A u gori kolo igra:
Liepa Mare kolo vodi,
Njoj na glavi zlatna kruna,
Zlatna kruna, sitni biser.
Popuhnau tih vjetar
I odnese Mari krunu,
Zlatnu krunu, sitni biser.
Ljuto cvili liepa Mare:
»Vajte meni, tugo moja!
Tko bi meni krunu našo,
Zlato moje, biser sitni,
Njegova bih ljuba bila.
Al mi čuju to Magjari.
To mi čuju ter dolete,
Hoće oni krunu najti.
Ištu krajem, istu morem,
Pa Magjari hitri najdu
Zlatnu krunu, sitni biser.
Liepa Mare suze toči:
»Čija li ću ljuba biti!
Vaj crnomu Magjarčiću,
Malu, grdu i odurnu
Vajme sad ću ljuba biti!
Na što meni sva ljepota?
Aj vi moje crne oči,
Grđa ćete muža gledati!
Aj rumene ustne moje,
Koga ćete odsad ljubiti?
Vajme tužna! Čemu li sam?
Aj vi moje biele ruke,
Grđa ćete muža grlit!
Aj vi moje male noge,
S grdim ćete mužem hodit.
Ljuto tuži liepa Mare.
Ljuto tuži, ter se kune:
»Volila bi s' utopiti,
Neg Magjaru ljuba biti«.

Toj se je pjesmi sačuvalao uz jadransko more, t. j. u užoj domovini Petra Svačića, odlomak, koji se još danas pjeva...

Evo ga:

Popuhnau je tih vjetar
Trana, nina nina nena,
Popuhnau je tih vjetar,
Tih vjetar iz Levante
I odnesal Mari krunu.
Liepa Mare progovara:
»Tko bi meni krunu našal,
Njegova bi ljuba bila.
Našal ju je jedan mali,
Jedan mali crni Moro.
»A joj meni, majko moja,
Volila bi s' utopiti,
Neg Morova ljuba biti«.

Mara je Hrvatska, koja je po smrti Dimitra Zvonimira, dotično slabića Stjepana II. ostala bez krune, t. j. bez kralja. Sve drugo je jaano... »Narodna pjesma je toliko rekla, da poviestniku nije potreba više govoriti«.

Liepi, elegijski motiv narodne pjesme izrabljen je dosta od skladatelja u operi i već u prologu, a znači: popuhnau vjetar i odnesao Hrvatskoj krunu, ili —

»Volila bi s' utopiti,
Negu Moru ljuba biti«.

OSOBE:

Petar Svačić, kralj hrvatski. Tenor.
Kraljica. Sopran.
»Djed Hrvat«⁴, kraljičin otac. Bas.
Vuk, velmoža iz južne Hrvatske, hrabar vojskovođa i Petrov prijatelj. Bariton.
Kraljičina dvorkinja. Alt.
Najmladji poglavica. Tenor.
Upravitelj ceremonija. Bariton.
Straža. Bariton.
I. bjegunac. Bas.
II. bjegunac. Bariton.

Velikaši, velikašice, vojnici, puk.
Čin se zbiva god. 1102.

PROLOG.

(Pjeva ga pred zastorom narodni glasar).

Mili Bože, čuda velikoga!
Ili grmi, il se zemlja trese?
Il udara more o bregove?
Niti grmi, nit se zemlja trese,
Nit udara more o bregove:
Nego ruše kraljevski se dvori —
S desna ruši iz tudjine dušman,
A s lijeva isti kraljev narod.
Kralja rodu poslalo je nebo,
Te se bori na lav ne bi tako:
Gdje njegova sablja samo zveknue,
Tudja četa moleć predanj kleknue.
Al kad vidje, da mu dvore ruše,
S desna ruši iz tudjine dušman,
A s lijeva isti njegov narod:
Nesto stisnu junačke mu grudi
I probije čelo znaj mu ledni.
»Rode, rode! Zar ti do slobode
I do časti stalo tako malo?
Jad i zanos, gnjev i polet gane
Tad junaka kao vatra plane
Na dušmane, ranjen, mrtav pane...
»Rode, rode! Zar ti do slobode
I do časti stalo tako malo?

ČIN PRVI.

Dvorana krunisanja u kraljevoj palači.

PRIZOR I.

(Kraljica pražna dvorkinjom; dvorkinja odlazi, kraljica stupa k prozoru.)

KRALJICA:

Krasno je jutro prolječno,
Krasnije bit ne može;
Što si ga tako poslao,
Slava Ti, višnji Bože!

Kako se sunce podiglo
Ponosno, veličajno!
Upravo tako čekalo
Naše ga slavije sjajao!

Čarno li zelen gorama,
Dolima buji cvieće!
Priroda, rek bi, sluti sva
Blažene dojam sreće!

Kako li ptice pjevaju
Zelenim, tihim lugom,
Kô da se ljubko raduju
Sa mnom i mojim drugom!

Već se i narod sakuplja
Kraljeva okol dvora,
Koli daleko s iztoka,
Toli od sinjeg mora.

(Uzviknu i ponosno)

Krasno je, krasno jutro to,
Krasnije bit ne može,
Što si ga tako poslao,
Slava Ti, višnji Bože!

(Ogleda si krunu, žetlo i plašt. Ogrene plašt, te stupa pred ogledalo, gdje opetuje u pò glasa, ali još zahtijeva nego li prije):

Krasnije bit ne može,
Slava Ti, višnji Bože!

PRIZOR II.

(Kralj unište zlovoljan, četa polaganu gori-dolje).

KRALJICA (jubinom silom):

Na dan svoje krunitbe
Petar Svačić ljuti se?
Možda s toga, jer sam ja
Prekomjerno vesela?

Ja obukoh ovaj plašt,
Ne zasluzih, zar li čast?
Ti se znadeš boriti,
Al ja znadem ljubiti,
Onom Petre, ljubavi,
Koje si mi vriedan Ti...

KRALJ (uò zlovoljan):

Krunitbe je danas dan,
Noćas vidjeh čudan san...

Geđe se zgdaja ružan čin:
Iz tudjine dušmanin
I moj složno s njime rod
Geđe mi ruše dvora svod.
Sto nam jada zadala,
Bani zavist ogavnna,
I župana silnijih,
Velikaša malne svih,
Jer ih jadne vodila
Tašta ljubav, osobnat

Svatko htjede žalostan
Iznad bana biti ban,
Nasljednikom Dimitru
Na prijestolju kraljevu
Slavna da se država

U sto razdre kraljestva...
Naposled se spoznalo,
Što je rodu potrebno,
Da djedova shrani dom,
Da ostane svoj na svom —
Krunitbe je danas dan,
Nočas vidjeh čudan san...

KRALJICA (tragično):
Varav li je svaki san
Kao mlada ženica,
Kada starca miluje,
A junaka željkuje...

KRALJ (ozbiljno):
Takve šale nisu prikladne
Dostojanstvu mlade kraljice...

KRALJICA (sladko):
Al su, Petre, za to prikladne,
Da' razplaše kralju mušice...
A ja hoću: budi radostan
Kô po boju vodja pobjedan...

(ot sladije):
I kô Petar onaj divni dan
Kad mu drugu vodili u stan...

(Oleđa ga izpod oka sladijom ljubkošću).
KRALJ (čist):
Kako si mila, grlice,
Junackim žarom ljubim te!

KRALJICA:
Kako si mio, sokole,
Nježnosti svetom ljubim te!

(Zigle se).
OBA (dvopejv):
Što bi najveća meni slast,
Što bi najviša svieta čast.
Nebô da nije milostno,
Stobom me zaviek združilo?

KRALJ:
Kako si mila, grlice,
Junackim žarom ljubim te!

KRALJICA:
Kako si mio, sokole,
Nježnosti svetom ljubim te!

OBA:
Koliko na dan vjeritbe,
Ljubim te na dan krunitbe,
Ljubiti ću tako tebe viek,
Dok mi života teče tek:

(Unidje neopazno Djed.)
KRALJ:
Kako si mila, grlice,
Nježnosti svetom ljubim te!

KRALJICA:
Kako si mio, sokole,
Nježnosti svetom ljubim te!

OBA:
Jedna nek budu duše dvie,
Iste nam misli, želje sve;
Skladnost u dvoru kraljevu,
Uzorom nek je narodu!

PRIZOR III.

DJED (zadovoljno i milko laljivo):
Tko bi rekô? Na bojištu mrki vuče,
A sa ljubom kô golubac ljubko guče.
Tako valja! Takav uvijek vladar budi:
Mek i mio, kada govik, kada ljubiti,
Zbiljan, važan, kad po pravu strankam sudi,
Gord i grozan, kad u boju glave rubi.

Takav ti si, dobro znam,
Stog ti živo čestitam,
Teb' i sretnoj državi,
Kojom ti ćeš vladati!

KRALJ:
Previše sam poštovan...
Ne znam da l' sam dostojan...
Al ću vjerno živjeti
Sve na boljak domaji.

TROPJEV.
DJED I KRALJICA:
Takav ti si, dobro znam,
Stog ti živo čestitam,
Teb' i sretnoj državi,
Kojom ti ćeš vladati!

PRIJAŠNJI I KRALJ:
Previše sam poštovan...
Ne znam, da l' sam dostojan...
Al ću vjerno živjeti
Sve na boljak domaji.

(Unidje Vuk).
DJED:
Sad se, svjetli kralju, narodu zakuni
Na junackivo srca i čistoću duše:
Zakon, pravo roda da ćeš poštovati
I bez straha smrti za dom vojevati!

KRALJ:
Narodu se kunem!

DJED:
Petru kralju slava!

PRIZOR IV.

VUK:
Zdravo kralju! Zdravo kraljice!
I Ti s njima častni viečniče!
Mila mi je, slavnost današnja,
Jer je njemu kraina dopala,
Koji znađe mudro suditi,
I dušmanim glave rubiti!

Jest, dušmanim glave rubiti...
Znaš li jošte, Petre junacki,
Iznenada kad su hrvatske
Na' arpadске čete sunule...
Prekô Save, mili Petre moj,
Ah, to bjеше za me pir, ne boj...

Kako smo ih sladko gladili!
Kako smo ih ljubko mazili!
Ali Almu nije prijala
Gostoljubnost tako iskrena...
Kraljić nam je, malne prezirno
(Stid ga bilo!) ledja krenuo!

KRALJ:
Kako smo ih sladko gladili!
Kako smo ih ljubko mazili!
Ali Almu nije prijala
Gostoljubnost tako iskrena...
Kraljić nam je, malne prezirno
(Stid ga bilo!) ledja krenuo.

ČETVEROPJEV.

VUK I KRALJ:
Malo mari, mi smo ostali,
Što si nô vazda bili: uslužni.
(Unidje ispravitelj ceremonija):
Hrvatska mu vojska viteška
Spram Potisja pute kazala,
Velik ga je dio ljubazno
Sve do onkraj Drave sproveo.

Sad će Ugrin bar priznavati,
Da se Hrvat nezna šaliti,
Mila, kad ga zove domaja,
Da otaca sveta brani ta —
Jer dok sunce bude svietilo,
Naše bit će naše kraljestvo!

DJED I KRALJICA:
Kao lavi ste se borili,
Silnike ste gordo nadbili;
Od hrvatskih slavnih zgodjaja
Najljepša je ova pobjeda.
Slava nebu, što vas poslalo,
Ah, u doba tako odlučno!

Kao lavi ste se borili
I slobodu ste nam vratili...
Domovina za to zahvalna
Poštuje vas kô heroja dva —
I dok bude sunce svietilo,
Vaše djelo bit će pamćeno!

PRIZOR V.

UPRAVITELJ CEREMONIJA:
Spremni svi su župani i bani,
Spremni dvora častnici podani,
Osim toga možni poklasiari,
Što ih kralji poslaše i cari!

KRALJ:
Tad se slavije može započeti,
Bog i narod neka ga posveti!

PRIZOR VI.

(Kralj i kraljica uzidju na predzadnju stepenica prijestolja. Utaze velikaši itd.)
KRALJ (pošto su svi snišli):
Dobro došli, zdravo bili
Na dan slavlja, sluge mili —
Al ne moji, nego s menom
Biću sluge uzvišenom:
To je naša država,
Njoj sam prvi sluga ja.

NAJMLADJI POGLAVICA (stapi pred kralja):
Složno sva plemena hrvatskoga roda,
Što ih kruži Dunav i bezkrajno more,
A po svojem svatko štovanom glavaru,
Jednoglasno svoju odluku prihvatim,
Kuju ja, najmladji, smjerno nek objavam,
A tvoj tast najstariji, častno nek provede:
Jer ti dostojanstvo podijeli narod,
Da i dostojanstva znake preda narod —
Tomislava mačem da opaše narod,
Krešimira žezlo da uruci narod,
Tomislava plaštem da ogrne narod,
Krunom sviju kralja da okruni narod;
Kašnje u hram sveti da Te povedemo,
E da sluga božji moleč blagoslovi,
Što odluci narod i provede narod.

DJED:
Sad se, svjetli kralju, narodu zakuni
Na junackivo srca i čistoću duše:
Zakon, pravo roda da ćeš poštovati
I bez straha smrti za dom vojevati!

KRALJ:
Narodu se kunem!

DJED:
Petru kralju slava!

(Djed opazie kralja sablju itd. itd.)

SVI.

Slava, slava hrvatskome kralju!
Slava, slava dragostnoj mu družini!
Tko ju dobi on zasluži halju,
Jer junackivoini spasio je rodi!
(Sto izvana opetuje narod.)
Dosta dugo čamismo u tuzi,
Al nam Svatci vratio veselje,
Poljem opet mirno oru pluzi,
I bez straha morem plovi brod.

(Narod izvana opetuje.)
Zato sada vruće pojmo želje
Petru kralju; dragostnoj mu družini:
Naše želje, bračo i veselje,
Neka takne neba vedri svodi!

(Dok narod izvana opetuje, kralj ustane i daje znak, da se ide u crkvu; ali je u toj tren prekinuto vani pjevanje naroda — iz pozornice čestito zatvaraju bebašjevi i zore kralje. Svi se prepunu. Iza nekoliko časaka bane maglo u dvoranu (maglica, t. j. strazi sa granice.)

PRIZOR VII.

STRAŽA:
Ja dojurih na ognjenom hatu.
Ugrin opet grozi se Hrvatuu,
Preko Drave Koloman...

VUK (prekriće ga gorupadno):
Al zapamti će si dan,
Svoje objesti,
Iz Hrvatske naše van
Ja ću ih pomesti!

Žao li im Gvozda zar
I na Savi jada,
Svatića im gdjeno žar
Zada silnih jada.

Neka dodju, neka nek,
Bit će naši gosti,
Njima svim uz mača zvek
Satrt ćemo kosti.

Al u susret gostu ić
Više još vrijedi,
Stog ko nije rdjavic
Kralja nek sljedi!

(Kralj potegne mač, snjime svi drugi; u dvoranu i izvana zore.)

SVI:
Na noge vodje, na noge, rode,
Lati se koplja, pogradi mač!
Tko će da ruši hram nam slobode,
Gorde i silne mora nas mač!

Ne, na Balkanu ne smjje se znati,
Što li je sužanj, što li je rob;
Mi smo junaci, mi smo Hrvati,
Volimo častno leći u grob!

Za to se ne boj, domajo mila,
Dokle te čuva vjernosti štiti;
Ti od vijeka svoja si bila,
Ti na vijekje svoja češ biti!

Kako si krasna gorom i dolom,
Kolik uz more resi te čar!
Oštrim se kopljem, sabljicom golom,
Takovi brani Višnjega dar!

(Konac siedi.)

Uprava „Maticе Hrvatske“ javlja ovim gg. svojim povjerenicima i članovima, da se knjige za g. 1902. dotiskavaju, te će se tečajem mjeseca prosinca razaslati. Za god. 1902. izdaje „Matica“ za svoje članove ovih devet knjiga:

1. J. E. Tomić: »Udovica«. Priповiест iz XVII. vieka.
2. Tugomir Alaupović: »Pobrane pjesme«.
3. Ivo Vojnović: »Dubrovačka trilogija«.
4. Živko Bertić: »Ženski udesi«. Tri pripoviesti.
5. Stjepan pl. Miletić: »Tomislav, prvi kralj Hrvata«. Historija u pet čina.
6. Fran Milobar: »Izabrana poglavlja iz obćega narodnoga gospodarstva«. Svezka I.
7. »Djevojački svijet«. Izabrane pripoviesti čeških spisateljca. Preveo i uvodom o radu obrazovane češke žene popratio Stjepan Radić.
8. »Crtime iz hrvatske književnosti«. Svezka III. (Milorad Medini: Povjest hrvatske književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku. Knjiga I., XVI. stoljeće).
9. Ferdo pl. Sisić: »Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba«.

Osim toga izdaje »Matica« u nizu svojih nakladnina, i to u knjižnici za klasičnu starinu, djelo:

Koloman R.a.c.: »Život starih Grka«.
»Matica Hrvatska« zahvaljuje svojim povjerenicima i ovom zgodom za teški njihov i rodoljubni trud oko sabiranja članova i ubiranja prinosa, te ih vruće moli, da i dalje uztraju uzprkos svemu, što bi moglo njihov mar oslabiti, imajući vazda na umu jedino smjer i zadaću »Maticе Hrvatske«: širiti koristne nauke i unapredjivati hrvatsku liepu knjigu, koju zadaću »Matica Hrvatska« već toliki niz godina najviše zaslugom svojih povjerenika tako uspješno vrši.

Ujedno se ovim javlja, da je »Matica Hrvatska« povjerila uvez i odpremu svojih knjiga gosp. Bogumilu Sôbanu, knjigovezi u Zagrebu, Gundulićeva ulica broj 19.

Razne vijesti.

Sastanak brodovlasnika na Rijeku. Ovih dana obdržavana je na Rijeku u prostorijah trgovačke komore skupština tamošnjih brodovlasnika. Skupština prisustvovalo je preko 60 najvećih brodovlasnika iz Rieke i hrvatskog Primorja. Nakon podulje razprave, kod koje su sudjelovali među ostalimi i hrvatski brodograditelji gg. Kopajčić, Polić itd. prihvaćene bijahu resolucije, kojimi traže brodovlasnici od mađarske vlade, da im dade podršku koja im je zakonom zajamčena; da se državna podpora povisi i da se promjeni zakon glede prodaje brodova, koji su uživali podršku.

Mladi suprazi. U Dubrovniku vienčao se je u nedjelju neobično mladi par. Jednom od supruga imade sedamnaest i drugomu šestnaest godina!

Nagla smrt pukovnika Prpića. Prosloga čedna noću stigao je na Rijeku karlovački brzovlakom c. i k. pukovnik u miru g. Ivan Prpić sa svojom gospođom te su odsjeli u hotelu „Deak“. Sledećega dana u jutro začuše sobari zapomaganje gospođe Prpić te priskočiše, da vide što je. U sobi nadjose pukovnika bez svijesti. Prizvan bijaše liečnik, ali mu ne pomogne, jer je međutim pukovnik izdahnuo od kapi. Pokojnik bijaše ne samo odličan vojni nego i vrlo čestit rodoljub, te je svojski podupirao i naše listove. Vietni mu pokoj!

Nesreća na željeznici. Antun Kapel, željeznički stražar, došao je dne 10. o. mj. na prugi između postajah Sv. Petar i Koloveč pred željeznički vlak, koji ga je bacio na stran, pri čemu bijahu nesretniku slomljena desna rebra. Kapel se je nalazio po noći na pruzi i valjda svojom neopreznosću došao pred vlak. Teško ranjenoga odvezeše u bolnicu.

Utopio se! 4. t. mj. večer doplovio je u rizeku luku parobrod društva Adria „Stefania“. Na parobrodu bijaše ukrcan 17godišnji mladić Antun Rubinčić iz Mošenica, koji je dne 22. septembra na putu iz Huelve na Rijeku, vršeć svoju službu, nesrećom pao u more, koje ga je nemilosrdno progutalo. Parobrod se je odmah na mjestu nesreće zaustavio, da pruži pomoć nesretnom mornaru, ali je ostao uzaludan sav trud i napor njegovih ozaloštenih drugova.

Kad je stigla nesretnoj majci za žalostna viest, od velike tuge i muke oboljela jo tako, da se liečnici boje za njezin život. Bog njoj se smilovao!

Šilo za ognjilo. Povodom netom minule 100-godišnjice Nikole Tommaseo primila je hrvatska občina u Šibeniku ne samo iz Italije, već osobito iz takozvanih nespašenih pokrajina, t. j. iz Istre, Goričke i same Dalmacije brzojavnih pozdravah, kojimi htjedose i pojedinci i društva demonstrirati protli hrvatskoj občini i proti hrvatstvu Dalmacije, izičuće izazovno i drzovito talijanstvo Šibenika i talijanstvo Dalmacije. Na te bezsrmanne izazove odgovorila je občina šibenska uljudno ali i papreno; kako nam je razvidno iz sliedećeg službenog spisa:

„Od sreća zahvaljujemo. Tommaseo bio je sin naše zemlje, bio je Slaven, i to je posvjedočio u više prigoda, a navlastito u brosuru pod naslovom „Alta città di Trieste — un'o Slavoi!“ i u brosuru „Ai Dalmati“, gdje piše: „Tempo verrà, che la lingua degli alti pubblici: deve essere anco in Dalmazia la slava“. Kao takovome, ovaj hrvatski narod, koji sačinjava 99% celog pučanstva u Dalmaciji, podigao je na svoje troškove u Šibeniku spomenik i htio je sada proslaviti stogodišnjicu njegova rođenja, bez ikakove narodnostne i političke primjese, onako dostojno i veličanstveno, kako je proslavio i otkrivanje njegova spomenika. Ali jedan postotak slavenskih renegata, tako rečeni talijananci u Dalmaciji, mjeslo zahvalnosti slavenskom narodu, koji je Italiji dao Tommaseo, htjeli su njegov pietet prema velikom umniku

izrabiti u političke svrhe i pretvoriti proslavu u iredentističku demonstraciju. Pošto bi se tim naniela uvreda celom pučanstvu, koje bi kao svagdje na svijetu, iz narodnog ponosa najenergijiše reagiralo, ova občina morala je zaprijetiti svečanost, da renegati ne profaniraju njegov imo: Tommaseo ljubio je ovaj hrvatski narod, kad je pisao: „Dio conservi la nostra nazionalità Slava!“ i mi u ime ovog slavenskog, dotično hrvatskog pučanstva, koja predstavljamo, veoma žalimo, da smo nesmotreno postavili u takvi položaj, da nismo mogli proslaviti onako, kako smo želili, njegovu stogodišnjicu. — Šibenik, 9. listopada 1902. — Obćinsko upraviteljstvo.“

Od ravnateljstva. Prvo hrvatsko dioničko tiskare u Osijeku dobio smo ovaj dopis: Prije nekoliko dana donio je jedan od naših listova viest, da će list, što će ga izdavati naše društvo, početi izlaziti 1. listopada, a zvati će se „Hrvatska Rieć“. Ta je viest prešla i u ine naše listove, da ima ih, koji pače javiše, da nam list već izlazi. Da ne bude nesporazumka, javljamo svim rodoljubnim krugovima, da te viesti ne odgovaraju istini. Društvo je naše u trgov. registru upisano, izhodilo si je obrtnicu, obavilo je sve potrebite naručbe, te sada uređuje tiskaru i knjigovežnicu. Svemu se tomu hoće vremena. List pako, što ćemo ga izdavati, početi će prama zaključku ravnateljstva izlaziti sredinom studenoga, a zvati će se „Narodna Obrana“.

Crnagora i iredenta. Pod tim naslovom čitam u zagrebačkom „Ožboru“ od dne 9. o. mj.: Spjelsko „Jedinstvo“ ponovno donosi viest, da su u Italiji osnovana dva revolucionarna odbora, u Rimu i u Metcima, kojih je rad naperen protiv Istre i Dalmacije, a u tim odborima, da su se združili talijanski iredentisti sa nekim Srbima. U Istri i Dalmaciji razmahao se pokret iredente, a Crnagora šuti kao zalivena, kao da za nju ne vriedi i proximus ardet Ucalegon“. Istodobno dolaze sa Cetinja poruke i preporuke, da u Dalmaciji oživi talijanska stranka, u koju se svrhu onamo iz Italije šalju lire. Villari je u svom govoru protegnuo aspiracije na svu Istru i na dio Dalmacije do Neretve, a od Neretve je zalagaj ostavio drugome. Da se Crnagora dočepa Boko, spremna je pohlepim Talijanom pomoći, da posegnu za Istru i Dalmacijom! To znači lgovati s misli slavenskog!

U tršćanskoj „Eidinosti“, br. 232. od dne 11. t. mj. hoće da dokaže neki „Hrvat“ kako je tobož u hrvatsko-srbskom sporu Crnagora nepristrana, pak navajda u dokaz tomu nekoliko stihova iz „Balkanske carine“ kneza Nikole.

Spjelskomu „Jedinstvu“ poznati su bez dvojbe navedeni stihovi, ali su mu istotako bez dvojbe poznate i težnje današnje vlade u Crnojgori. Te težnje nisu na zalost u: suglasju sa spomenutimi stihovi kneza Nikole, koji stalno odlučuje o svakom koraku svoje vlade.

U nesretnom svetojeromiskom pitanju nije crnogorska vlada pokazala nimalo slavenske solidarnosti niti srbsko-hrvatskog pobratimstva.

Što se nije pako Crnagora povodom posljednjih „žalostnih događaja“ u Zagrebu izjavila ni za Hrvate ni proti njim, ni za Srbe, ni proti njim! nedokazuje po našem nemjerodavnom mišljenju ništa. Ona je dapače morala — ako je nepristrana — otvoreno kazati jednomu ili drugomu krivicu, ili obojici — svoju, te bratski ukoriti onoga, koji je dao povoda „žalostnim događajem“ i eventualno onoga, koji je u samoobrani možda predaleko pošao.

Za narodnu sretnju u naših krakih. Na Miholje imalo je svećenstvo konoprivničkog kotara sastanak u Rasinj, gdje su stvoreni ovi zaključci: 1. umoliti pred. i. obćinski, mjeslo zahvalnosti slavenskom narodu, koji je kao ozeblu sunce potreban i to na hrvatskom jeziku; 2. da samo onim

svćenicima dopusti primiti zastupnički mandat, koji svojim znanjem, životom i čistocom pravog svećeničkog znanaja daju javnost, da ne će raditi protiv crkvenih interesa, da ne će sramotiti svećenički stalež — naročito, da ne bi dopustio protiv čestitoga katolika laika kandidirati svećeniku; 3. jer je upravo sto godina, što je držan u diecezi sinod, koji bi se po odredbama konc. Tridentinskog sess. XXIV. cap. II. imao godinice držati, i jer imade mnogo pitanja i stvari, koje su dogorjele, a trebalo bi jih riešiti, to je umoljen pred. ordinarijat, da takav sazvali izvoli; 4. kod pitanja iz morala: quae sunt praecipua linguae vitia? jest svećenstvo u pogledu kletva i psovka lako običajni u narodu zaključilo: jednodušno: što više radiš i izpovjedaonici o izkorenjenju toga zla i te sramote našega naroda; 5. pošto se je lukno i imo podavanje u naravi već preživjelo, a samo dušobrižnici i sekapi poljari, čordasi i čuvari vinograda: takovo u ime naše dobivaju, to je zaključeno obratiti se predstavkom na visoku vladu i hrvatski sabor, da lukno i ina podavanje u naravi sporazumno sa duhovnom oblasti dokuinuti i unovčiti izvoli.

Onim, koji putaju u južnu Afriku — do znanja. Pošto dolazi posle svršenog južno-afričkog rata u portugalske naselbine mnogo izseljenika, među njima, svi sili skitaliča i pustolova, odredila je portugalska vlada, obzirom na takve sumnjive osobe, da je izkrcanje u Beiri i Laurencio-Marquezu samo uz ove uvjete dozvoljeno: ako izseljenikov konzul preuzme za njega odgovornost; ako izseljenik dokaže, da je namješten ili zaposlen; ako imade dosta novca za uzdržavanje (20 do 50 lira sterlina) ili ako putuje dalje, te da imade za taj put 5 lira sterlina i dozvolu, da smije putovati u englezke naselbine.

Pozor neženje! Naše neženje upozorujemo na zakon, kojim se uvajda porez na neženje u američkoj republici Argentini. Tamo moraju plaćati porez neženje odnosno neudate, iznad dvadeset a izpod osamdeset godina — sve dok se neožene ili neudaju. Između sedamdesetpet i osamdeset godina taksa je posve neznatna, ali između pedeset i šesdeset iznosi već 150 fran. Kako se vidi, bit će tamo izvanbračni život dosta skup raskoš. Udovci će imati pravo žaliti pokojne žene tri godine. Udovci, koji su preivaliti tridesetu godinu, neće podpasti pod novi zakon, ali mladji će morati plaćati taksu, ako se neožene. Za cijelo je najzanimiviji onaj dio zakona, koji glasi: „Neoženi i neudate, koji bez zakonitog razloga odbiju prosee i ne će da sklope braka, morat će platiti novčanu kaznu od 500 dolara na korist onih, koji su odbijeni.“

Najbrže ribe. Ljudi, koji neimaju drugoga posla, bave se i tim, da pronadju koja li riba pliva najbrže. Nedavno učinjena su u tom obziru zanimiva opažanja, koja priobćuje jedan englezki list. On tvrdi naime, da prevali dupin (delfin — pliskavica) 32 englezke milje na sat kad se ga progoni. Od manjih riba su najbrže španjolske makrele.

Po prirodnih zakonih najbrže su grabljive ribe, jer inače nebi mogle uspješno loviti svoj plien.

Koliko se je izvezlo dužica iz Rieke prošloga septembra. Po viestih, stono ih priobćuju riečki listovi, izvezeno je iz Rieke prošloga septembra 1.897.690 komada dužica. Od ovih je poslo u Francuzku 1.637.539 komada, u Italiju 200.523 komada, u Austriju 50.000 komada a ostatak u Malu Aziju. Ove dužice izradjene bijahu većinom u hrvatskih sumal. **Novi banknote od 100 kruna.** Službeni list bečke vlade „Wiener Zeitung“ priobćuje naredbu ministra financija, po kojoj će austro-ugarska banka započeti dne 20. o. mj. izdavati nove banknote od 100. K. Dne 1. maja 1903. stupiti će iz prometa banknote od 100 for.

Novi banknote od 100 kruna mjere 165 mm u duljinu i 110 mm u širini, i bit će tiskane u zelenoj boji.

Kanal od Kape do Jadranskog mora. Mađarski listovi javljaju, da je povjerilo ministarstvo poljodjelstva u Budimpešti tehničkomu savjetniku Ernestu Izskai-u zadacu, da izradi nacrt glede spojenja rieke Kupče sa Jadranskim morem izgradnjom kanala. Spomenuti tehnički savjetnik uputio će se na koji dan u tu svrhu i u pratnji drugih inženjerskih na Rijeku.

Gospodarske vijesti.

Izvoz šećera (cukora) preko Trsta. Kako iz Trsta javljaju, nije se obistinilo strah, što je vladao među tršćanskim šećernim trgovcima, da će nova indijska šećerna carina, smanjiti izvoz šećera preko Trsta, jer izvoz šećera preko Trsta i da lje povoljno napreduje. Prvih osam mjeseca ove godine došlo je u Trst za izvoz 140.000 tona šećera (95 hiljada tona u istom razmaku vremena prošle godine), a izvelo se 150.000 tona (99.000 tona u istom razmaku vremena prošle godine). Porast eksporta po tome iznosi 515 postoćaka. Budući da je sadašnja razlika šećera u Trstu samo mala jača od one u istom roku prošle godine, to se trgovci pripravljaju na znatan porast uvoza šećera.

To je sve ljepo i dobro i mi bi se rado tom porastu šećernog izvoza radovani, kad bi austrijska vlada napose pako naše zakonodavstvo-tielo jednom do toga uvidjenja došlo, da i naš narod, ne samo englezki indijanci, cukora treba i da cukor nije razkošna već za sve slojeve pučanstva potrebna stvar te kad bi tvornice cukora ili takozvani „cuker-baruni“ svoj proizvod našem narodu po istu cijenu prodavali, pošto ga indijancem, kinesom i ostalim prodavaju. — U inozemstvu dobiva se, kupjuć na malo, austrijski cukor po 18 do 20 novč. kilogram, uzprkos skupoga prevoza i carine, što se tamo na tudji proizvod plaća, dočim mi isti ovaj šećer radi bezumnih političkih odnošaja po 48 novčica, dakle više nego dvostruko plaćati moramo!

Sušeno voće. „Hrv. Trg. List“ piše: Već smo više puta imali prilike upozoriti na veliku važnost sušenog voća, koje može biti izdašna vrlo prihoda za naš narod, a važan faktor naše trgovine, a rek bi da se u tom pogledu kod nas stvar malo niče napravo, barem što se sušenih sljiva tiče. Ali ne će biti s gorega, ako priobćimo baš glede sušenja voća neke upute, kojih bi se valjalo strogo držati, da bude što boljšega uspjeha. Za sušenje mora voće biti zrelo. Voće opalo, ubijeno, prije vremena sazrelo, nije za sušenje. Jabuke i kruške valja rukom brati, a sljive tresiti tek onda, kad su se na drvetu malo smrežurile. Jabuka se moraju oguliti i kostice im treba izvaditi, a kod krušaka treba to učiniti samo, ako hoćemo imati robu prve vrsti. Sušenje ne smije biti ni prebrzo ni presporo. Stalna jednaka vrćina od 65 do 70° C. je najboljša. Voće mora biti pojedince porađeno, po pleturu tako, da ga topao, suh zrak slobodno prosturu. Presušeno je voće crno, a nije za trgovinu. Trešnje i visjice moraju najprije svenuti, pa se tek tada dudu susiti. Voće se mora vaditi iz peći vrćuće, pa se na zraku hladiti; to mu daje sjaj. Kad se prišne gvozdjem, pa mu ni kap soke ne izadje, onda je tek voće dobro osušeno.

Gojenje ruža u loncima. Za sadjenje ruža upotrebljava se obično tučnu kranivu zemlju, nu sa svim tim mora ce odmah dodati gnojja, jer ove uporebe mnogo hranivih stvari. Ovo se gnojivo obično upotrebljava u obliku tekućine. Jako dobro je pokriti lonce u kojima ruže rastu kraljnim gnojem. Za ruže upotrebljava se obično vapnaste-pješkovite zemlje, akoprem one ljube i ločavaste zemlje. Smjesa ločavaste (gnojilaste) zemlje sa

... najviše je prija, ...
... Liepo cievce, krasno liste uzgoj se, ako
... gnoju, dedademo, miko su-
...
... Bilina u sobi nusa samo zato, da
... rese sobe, vec nam pri tom i vazduh ili
... zrak poboljšavaju. Poznato je, da biline
... izdukuju vodu; sparu i, upijaju, veličnu
... Pri tom najbolje su velolistnate
... biline kao n. p. palme, plectogynee, philo-
... denkroni i razne druge. Biline su neophodne
... potrebite za naš obstanak, zato što ljudi
... svoje zdravlje, nek si goji u sobi par lonca
... liepih velolistnatih bilina.

Piljesa sa tapeta odstranimo, ako
rastopimo u razmjeru 1 : 4 Salicilne kiseline
u jakom spiritu, i te namočimo sa tom
tekućinom pliesne djelove tapeta. Gljivice
izcezu odmah i druge se ne pojavljaju.

Neprestano samo „pravo“ — Nije
riedko kod kupovanja čuti želju, po što
po to samo „pravu“ robu dobiti. A što je
to dakle istinski „pravo“? Time se ozna-
čuje nešto „izvrnato“, nešto prva“, što je
tako uređeno, tako propisano, da
bude uređeno. Ali pravac i smjer današ-
njega našega doba iziskuje, da se nova,
valjana stvar, kod koje se opaža uspjeh,
odmah „nasljeduje“, a nasljedovanje pako
da se proglašuje „pravo tako dobrim“, da
pače često još „boljim“. Ovo se događa
ponajviše kod hraniva, akoprem je, baš
kod istoga „najvažnije“, da se „nepravom“
uklone s puta. Odkako je bila više nego
li pred jedno desetljeće Kathreinerova
Kneipppova sladna kava usljed svojih ne-
običajnih prednosti i vrline toli nenadano
brzo u obitelji uvedena, pojavile se smjesta,
također ovdje nasljedovateli, da podmetnu
navadne pržene proizvode, koji samo u
vanjsini pravoj robu nalice, i pokažu iste
kao „jednako dobrimi“, najtočiji tek, da
kod toga izvuku svoju korist. Ipak zave-
denje nije nikada dugo potrajalo, jer naše
gospodarije, koje su se dale jedan do dva-
puta „navogorili“, u pokusaju, koju pā-
tvorinu (nasljedovanje), doskora zamjetije
veliku razliku u okusu. Ali ako jedan na-
puša, drugi opet započima; radi česa
svaka kućedomaćica čini u redu, ako i
nije još izkustro sa „nepravim“ doživila,
da kod kupovanja sladna kava upotrebi
uviek izraz: „molim pravi Kathreiner“ u
poznatim Kathreinerovim omotima. Budući
samo ovaj, naine Kathreiner, posjedujuće
objuhljivan, ugodan i zrnatog kavi suvlasan
tek, te sam poboljšava u svakdanji običaj
ušli kavnj napitak. „Pravi Kathreiner“
priznat je takodjer kao najbolji pridoatak
k zrnatog kavi, gdje bi ova bila po liec-
nicima zabranjena. „Kathreiner“ je bio
i jest zaista prvi, pravi proizvod (tvorivo),
koji još i danas ostaje „nedostiziv“ u svo-
jim prednostima. Kod njega zbilja vriedi
ona toli omiljela rjetčenica: „Pravo vazda
je zdravo!“

Zdravstvene vijesti.

Spavanje uz otvorene prozore.
Pošto se za vrijeme spavanja dubokim di-
sanjem plućam dovodi najviše zraka, nužno
je baš radi toga njegova čistoća. Ovo se
valja tim više uzaviti što je zrak u jutro
u spavaonicah upravo nesnosan, ako u
sobu ne dokira svježi zrak tečajem noći.
Kolanje zrape u sobi za vrijeme spavanja
potrebno je, uzprkos mnogim protivnim
tvrdnjam. Mnogi se tuže, da ih boli glavica,
da im odpadaju kose, da ih bole oči itd.,
ako spavaju uz otvorene prozore. Ne može
se tajiti, da od toga nastane glavobolja i
očne bolesti, ali samo onda, ako je onaj
koji spava, bio izvrnut propuh, od čega
se valja pomno čuvati. Najbolje bi bilo,
kada bi se u spavaonicah uredila ventila-
cija. Jutarnji zrak osvježuje čovjeka, pa
se onda diže ranije i klone se dugoga
spavanja, koje umara. Vuneni pokrivači i
jastuci od konjske dlake bolji su u ljeto
doba nego perine. Ako više osoba spava
u jednoj sobi, to je čakako škodljivo po
zdravlje.

Ujeda udari krv na nos najbolje je
da dočica osoba kroz nos pri zatvorenih
ustih udahne što više zraka, bnda začepi
prsti nos i diše na usta. Kroz nos udih-
nuti zrak doprinosi da se krv sgrusa u
nosu, te krvarenje prestane.

**Psi i mačke su po nazoru prirod-
pisca profesora Graffa opasne po zdravlje**
nase djece, jer su mnogo škodljivih i
ogavnih nametnika, prenosi izravno sa tih
životinja na djecu. Tako se može prenieti
neka vrst trakavice, koja probuši crieva
te stane širiti po unutarnjih organih, dopre
do bubrega, pluća, srca, te eto zla. Osa-
bito su psi raznositelji zametaka ovakove
trakavice.

Politički pregled.

U Puli, dne 22. oktobra 1902.

Austro-Ugarska.
Izjava ministra-predsjednika dr. Koer-
bera — o kojoj govori naš hečki dopisnik —
ogorčala je do skrajnosti sve slojeve
českoga naroda. Na zlobne opzuke nje-
mačkih listova, da je ta ogorčenost samo
prividna ili umjetna, odgovaraju česki li-
stovi, da će se kod razprave o izjavi dr.
Koerbera „vidjeti, da li je ogorčenost če-
skoga naroda prividna ili ozbiljna i oprav-
dana. — Česki listovi predviđaju razpust
caravinskoga vijeća, neuhde li ono do
polovice novembra redovito poslovalo. Česki
narod (da se ne plaši) svojih izbora, koji da
će pokazati na novo kako je sav česki
narod bio svoje zastupnike.

Ministar-predsjednik dr. Koerber izdao
je povodom odlupa ministra pravosuđa
dve okružnice na predsjednike vrhovnih
zemaljskih sudova i na državne nad-
odvjetnike i to kao „privremeni upravitelji
rečenog ministarstva“. U prvog okružnici
kaže ministar, da se pravo neima pred
nikim klanjati, već valja da vriedi jednako
za svakoga. Nadalje kaže u okružnici, da
je neodvisnost sudaca najčvršći temelj i
dragocjeno dobro u interesu pravosuđa i
države.

U drugog okružnici kaže ministar dr-
žavnim nadodvjetnikom, da mu se slo-
bodna riječ, samo ako polazi iz rodoljubnog
srca, nećini nitačkom pogibljivi. Nasuprot,
slobodnu štampu smatram pravim izjodnim
odvadjanjem usljed raznih odnosa na-
buđalih strasti. Sto nepodnosti kritike, teško
da je bilo sposobno za život. Proti novi-
narstvu, koje uzbuđuje surove nagone,
valja svakako postaviti zakon u svoj nje-
govoj oštini.

Hrvatski listovi Dalmacije pišu, da će
novimoenovani zemaljski prisjednik dr.
Smolaka radi važnih razloga položiti
svoju čast. Rečeni listovi žale unapried
taj korak odličnog i vrstnog prisjednika.
Nedavno položio je čast prisjednika tako-
djer novi prisjednik dr. Ivan Stambuk.

Srbija.

U Srbiji imaju opet novo ministarstvo.
Prijašnje ministarstvo Vučićevu ostupilo
je reć bi radi toga, što mu se nije posu-
dilo izposlovati od ruske vlade, da bi ruski
dvor primio posjet srbskih kraljevskih su-
pruga.

Bugarska.

Obzirom na stanje u Makedoniji kazao
je ovih dana predsjednik macedonskog
odbora u Sofiji, profesor Mihailović, do-
pismniku jednog bečkog lista, da neima u
Macedoniji ustanka u pravom smislu riječi.
Macedonci da nisu u stanju uslijed svojeg
položaja i zbog predaje pokrenuti obćeniti
ustanak. Pojedinih ustaskih četa da je
bilo vazda i takvih će biti sve dotle, dok
nebudu provedene potrebite promjene u
zemaljskoj upravi.

Rusija.

Englezke novine pišu, da je Rusija
ponudila Turskoj obnovu ugovora, koji
postoji između njih od godine 1883. Tim
ugovorom da bijaše Turskoj osigurana

njezina podpuna neodvisnost. Na zahtjev
Turske imala je Rusija postaviti na njezino
raspolaganje u slučaju potrebe stalan broj
vojske. Turska se je nasuprot obvezala
Rusiji, da neće dopustiti u vrijeme rata
prolaz stranim vojnim ladjam, kroz Dar-
danele. Povodom zadnjeg posjeta velikog
kneza Nikole Nikolajevića u Carigradu da
se je vječelo o obnovi tog ugovora.

Književne vijesti.

„Inje“. Primili smo sa zahval-
nošću ukusno opremljenu knjigu s naslo-
vom „Inje“ od Rikarda Katalinić-Jere-
tova, našeg zemljaka. U toj knjizi skupio
je vriedni spisatelj razne svoje priče i
slične stvarčice jur objelodanjene po bele-
trističkim novinama tamo od god. 1887.
do sada. Preletiv na brzu ruku sve što
je u knjizi sabrano, možemo reći da tu
ima zlatnog zrna i krasnog biserja uz
stvari manje vriednosti. Svakako: jedno
moramo iztaknuti, a to je; da je spisatelj
sretnije ruke tamo, gdje obrađuje sličice
iz domaće istarskog života; kad opisuje
razna-tipe iz istarskih mjesta; dotim po-
kazuje ništa drugo nego dobru volju, kad
se zaleti u vrtlog šire borbe ideja i težnja.
Čuvstenosti i zdrave satire u knjizi ne
fali te ju najtoplije preporučamo. Dobiva
se kod samoga pisca u Zadru i kod svih
knjižara.

Knjige družbe sv. Mohora izašle
su već. Tko si ih želi nabaviti, nek se
oglasi povjereniku u Puli (ulica Stanković
br. 16) ili kojemu drugomu povjereniku
tog društva.

Petar Svčić. Povodom 800-godiš-
njice smrti Hrvatskog kralja Petra Svčića
izdati će — kako smo već javili naš od-
lični zemljak i poznati romanopisac g.
Eugen Kumičić historički roman o posljed-
njem kralju hrvatske krvi i profesor Segher
u Osijeku izdati će poviestnu knjigu pod
naslovom „Hrvatski vladari“. Istim po-
vodom žele dva mlada Hrvata orjevkoje-
čiti taj znameniti događaj u hrvatskoj
poviesti operom, kojoj je libret napisao
g. d. Trnoplesar a glazbu g. Josip
Mandr. Pošto su obojica sinovi naše
Istre, veselimo se tim više tomu pojavu,
te smo i radi toga započeli s današnjim
brojem u prilogu pripričivati odnosi libret
opere, na što upozorujemo naše čitatelje.

Nouvelles maritimes de Bords
de l'Adriatique“ par Marianne H...
(„Pomorske pripoviesti sa obale Jadrana“
od Marijane H...), naslov je ukusno
opremljene knjizice, koju smo primili od
široko poznate knjižare Dragutina Ge-
roldi-a Sinovi u Beču. Spisateljica jest
kei vrlag prijateljca Dalmacije i Hrvata
grofa Harrach-a, kako se iz knjige vidi
veoma naobražena žena, koja u ono dva-
naest pripovjedica što su sakupljene u
knjizi, odaje svestrano poznavanje istočne
obale jadranskoga mora, naročito patničkog
života naših mornara. „Ivan l'Intrepide“,
(Ivan Nebojša), „La rames mysterieuses“
(Tajinstvena vesla) to su baš biseri dilen-
tantske literature, a uz nje dobro stoje
i ostale pripovjetke. Mi smo harni spisa-
teljici, da si je odabrala predmetom knji-
ževne radnje naše krajeve i naš narod, a
veseli nas to tim više, što visokorođjena
auktorica vjerno opisuje događaje i pri-
tom ističe narodni značaj ljudi. O hrvatskom
jeziku govori, da u njem „l'accent a tou-
jours quelque chose de si patetique e de si
grave“. Sudeć da je ovo prievienac,
čestitamo na njem spisateljici i želimo joj,
da se ne zaustavi kod prvog pokusa.

Ujedinjena Hrvatska izašla je
21. listopada. Tko želi pročitati prvi broj,
neka javi svoju želju upravi. Što ta smotra-
želi, veli njezin naslov. Naručuje se: Beč,
XVIII. Gertrudplatz 4.

Listina uredništva i uprave.

Starci Frako — Paljsćina: Radi
nestašice prostora, morali smo izpustiti
ne samo „Pačuharije“ već i mnogo drugog
građiva, koje će slediti u budućem broju.

Razni prinosi.

Za družbu sv. Cirilla i Metoda za
Istra primismo po preć. g. Andr. Pohor,
župnika u Triljnu, doznačenu nam svotu
od 1050, sabranih prigodom odlaska
g. Matije Marusića na njegovu kapelaniju.
— Prigodom obnove predplate na naš list
darovao je gosp. Sulina Jerolim i kruni.
Živili darovatelji!

**Izkaz prinosa stiglih na ravna-
teljstvo družbe sv. Cirilla i Metoda za**
Istra tekom mjeseca srpnja 1902. u krun-
skoj vriednosti:

- G. Albert Purić, Vinkovci, abitu-
rijenti Vinkov. gimnazije šalju
jedan dio prihoda plesne zabave
družbi 34—
- G. S. Vranković, stud. jur. Zagreb,
šalje svoj ig. Haramana prinos
za srpanj 4—
- Uprava „Narod. Novina“, Zagreb,
šalje prinose do oktujčivo 3.
tek. mj. u iznosu od 269-52
- G. Skender Fabković, prinos za
god. 1902. 4—
- G. pop Josip Velikanje, Jursiči, šalje
Podružnica u Livadama, članarine
i darova 93-46
- G. Fran Flego-Počeka, Buzet, sa-
branih u dvim prilikama 7-80
- G. Stjepan Gamulin, Jelsa, šalje
prihod cigar. papira od pol god. 389-63
- G. Lucij Perojević, članarine od
novoustrojene podruž. u Omišu 130—
- G. Ivan Krall, Karlovac, pripisuje
oporkom pušteni zapis družbi
po blagopok. Franji Krallu 50—
- G. Bernard Fürth, fabrikant žigica,
Beč, daruje 400—
- G. dr. Dinko Vitezić, Krk, prigodom
hladnaca sv. Cirilla i Metoda 5—
- Olac (fratar) Dragutin Brajković-
Ercegnovi, (Boka kotorska) sa-
branih na dan sv. Cir. i Met. 6—
- Dionička tiskara, Zagreb, odnosno
„Obzor“, pripisuje prinosa 860-54
- Prva jugoslavenska tvornica za ka-
vine surugate u Ljubljani, pri-
posilje postotak do 1/7. 150—
- Podružnica sv. Cir. i Met. u Br-
gducu, članarine za g. 1902. 63-60
- G. Lucij Perojević, Omiš, člana-
rino ondješnje podružnice 64—
- Uprava „Hrvata“, Gospić, prinosa 29-20
- G. Bon. Cettolo, inžinir, Petrinja,
sabranih kojekuda 50—
- Sakupljenih u malom druztvu u
gostionu Langhemeru u Pazinu 8—
- G. Pavo Justi, daruje od prodane
palice g. dr. J. 1—
- Od jednog prijatelja Učkara —50
- Dionička tiskara (Obzor), na nju
stiglih prinosa u mj. lipnju 187-82
- G. Dragutina Katar, rava, učitelj
u Sandrovcu, sabranih prigodom
školskog izpita 10-46
- G. Petar Vranković, stud. jur.
Zagreb, kao članarinu za Agust
od njega i g. Ivana Karamana 4—
- Rudolf Ivantić, abiturijent gimn.
Kastav, u ime utemeljiteljne svote
abiturij. gimn. sušačke 1901-2. 150—
- G. Miho Muzina, župnik, Dubašnica,
sabranih na „Polinarovo“ u
njegovoj kući među prijateljima 7—
- G. Matko Polonio, duhovna. pomo-
ćnik, Rab, sabranih prigodom
pastirske konferencije svećenstva
provikarijata rabskoga po popu
Jerku Grškoviću u kući popa
Petra Orlića među prisutnima 11-40
- G. Kostantin Ježica, Opatija, pre-
daje nadjenih u crkvenoj skr-
bici pismom družbi opredijelih
po anonimnoj osobi 30—
- Sakupljeni narodnjaci u Marezigh 4—

Za ravnateljstvo:

Dr. Niko Fabijanić, blagajnik.

Prvo slovensko skladište pokuštva.

ANTONA ČERNIGOJ

TRST

Via di Piazza Vecchia 1, u kući Marezi, podružnica stolarske zadruge u Gorici.

Skladišta: u Solkanu - Trstu.

Tvornica sa strojevnim obratom.

Svaka je konkurencija nemoguća, jer je pokuštvo iz prve ruke.

Ivan Novak

trgovina papirom i školskim potreboćam.

Knjigovežnica

premjestila se je na trg u kuću Nefat blizu hrvatske ljekarne.

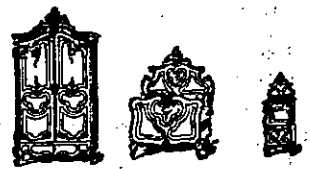
Danica, Hrvatski koledar svetojeronimskog društva za godinu 1903., netom je izašao i može se dobiti uz nisku cijenu od 40 hellera u odpravnici našega lista, Pula, Via Sissano.

Tvornica pokuštva
dvorskog dobavljača

IGNACIJ KRON

TRST - BEČ.

Tvornica u Beču u vlastitim zgradama. Kuća utemeljena god. 1849.

Na zahtjev šalje badava: Ilustrovane popise, originalne nacрте osnova, pregled sobnih namještaja. Najveća solidnost, elegantnost i jeftina cijena.

Svoj k svome!

Brat „Sokol“

Preporučnje svoj krojački posao. Izvadjka svake vrsti radnje ukusno i po najnovijem sistemu, uz točnu podvorbu i najsolidnije cijene.

Ivan Videlka, krojački majstor.

Via Abbazia 33.

Gosp.

PICCOLI

Ljubljana.

Vaše železnato vino sem uporabljaj iz vrstnim vseh pri moji soprog, katera je dolgo časa nervozna. Prosim Vas, da mi dopošljete po pošti še šest steklenic zgoraj imenovanega vina.

Dr. L. Färber
c. in kr. Stalni zdravnik.

V Gorici, dne 16. junija 1901.

Razprodaja se u lekarnah v Trstu, Istri, Dalmaciji, Primorskem, Gorickom, Telemaskem po K 240 steklenica.

Sjećamo predplatnike, da smo, kako sami znadu, nastupili zadnje četvrtgodište. Mnogo je predplatnika jošte, koji nisu podmirili niti prvi četvrtgodište.

Broj 1313.

Oglas natječaja.

Otvoren je natječaj na mjesto občinske primanje za poreznu občinu Kornić iz godišnju plaću od K 120.

Molbe za to mjesto neka se šalje na

Glavarstvo občine

PUNAT, 15. listopada 1902.

Načelnik:
Anton Žic.

VAŽNO ZA SVAKOGA!

Razprodaja!

Uz neuređeno jeftine cijene za ciglih 2 for. 95 svč. može se dobiti krasna galantura sastojeca iz 14 dragocjenih naklinskih predmeta; 1 elegantni gošćin ili slični okopal tano zajedno sa privjesom. Parfiski sistem.

1. gošćin-igla za kravatu sa imitiranimi briljantima.
1. par pozlaćenih gumba za sako, marka „Garantie“.
1. garnitura gošćin-dugmeta za košulje i ogut sastojeca od 5 kom.
1. par prave srebrne sasičnice sa službenom puncom.
1. gošćin-prašes sa elegantnim kamenom.
1. zepno ogledalo u eui-n.

Četrnaest ovih vrijednostnih i krasnih predmeta zajedno sa anker-remontar-nrom razaslije za ciglih 2 for. 95 svč. ponučenim ili ako se novac unapred doznači tvrdka

Krakov, Stradam **BRÜDER HURVIZ** 17, Austrija.

Neodgovarajuće prima se u roku od 8 dana natrag te se novac vraća, tako da kupac nikakav riziko ne nosi.

Bogato ilustrovani članci različitih draguljarskih stvari badava i franko.

Preprodavaoci i posrednici uzte se.

RODOLJUBI!

kupujte samo Cirilo-Methodijske žigice!

Pčelno - voščene sveće

kilogr. po K 4-90, u svakoj težini i duljini, iz pravoga, garantirano pčelnoga voska.

Ukrene sveće iz gori imenovanog voska, okrašene u reliefu sa zlatom, vošćenim cviećem itd. kg. po K 8-

Iste okrašene s odjeljivim cviećicama Tamnjan lagrima, najljepši 3-40

grazis 2-

1-20

Sveće za pogrebe po vrlo niskoj cieni. — Isto tako razd. pitomac (stolni) i navadni, uz vrlo nizke cijene.

Preporučam se prečastnom svetenstvu i p. n. občinstvu najpoznatije,

J. KOPAČ,
voščarica u Gorici.

Istarska Posujilnica u Puli.

Prima zadrugare, koji uplaćuju zadrudnih dielova jedan ili više po kruna 20.

Prima novac na štednju od svakoga, ako i nije član istoga 4 1/2% kamata čisto bez ikakvog odbitka.

Vraća na štednju uložene iznose do 100 K bez predhodnog otkaza, iznose do 400 K uz otkaz od 8 dana, iznose do 1000 K uz otkaz od 14 dana a tako i veće iznosne ako se nije kod ulozjenja suglasno ustanovio veći ili manji rok za otkaz.

Zajmове (posude) daje samo zadrugarom, i to na hipoteku ili na mjenice i zadužnice uz garanciju, od 9—12 sati pr. p. i 3—7 sati

Uredovni sati svaki dan po podne; u nedjelju i blagdana osim jullja i augusta mjeseca od 9—12 prije podne.

Društvena pisarna i blagajna nalazi se u Via Giulia br. 5, prizemno lijevo, gdje se dobivaju približe informacije.

Ravnateljstvo.

Tiskara i knjigovežnica

J. Krmpotić i dr. u Puli.

preporuča:

- 1. Tiskanice za občine.**
 1. Skrizaljka o izkazu epidemije. 2. Svjedodžba za oprost od prisutne službe. 3. „Omni-bus“ tiskanice (skrizaljka bez teksta u glavi za svaku porabu). 4. Izkaz i svjedodžba za djake. 5. Ista u talijanskom jeziku. 6. Molba za oprost od prisutne službe. 7. Ista sa svjedodžbama. 8. Inventar aktivni glava ili uložci. 9. Inventar pasivni glava (uložci). 10. Inventar mobilni glava ili uložci. 11. Izkaz odgonitih troškova. 12. Stanje ukamaćenih glavnica. 13. Izkaz o promjeni prebivanja neaktivnoga rojništva (glava ili uložci). 14. Izkaz i svjedodžba za djake i molitelje. 15. Popis izbornika (glava ili uložci). 16. Glasovni izkaz i 16. a) Kontrolni izkaz za občinske izbore. 17. Dnevnik dohodaka i troškova. 18. Glavna knjiga. 19. Pomoćni dnevnik. 20. Zapisnik podnesaka (glava ili uložci). 21. Proračun, glava. 22. Proračun, uložci. 23. Zaključni račun, glava. 24. Zaključni račun, uložci. 25. Zapisnik o razgledu mrtvaca. 26. Ogleđni listić o umrlim. 27. Obiteljsko-objavljena skrizaljka. 28. Skrizaljka o cieni govedje krme. 29. Zapisnik kaznenih prestupaka. 30. Prilog zaklj. računa (glava ili uložci). 31. Izkaz nađnica. 32. Zapisnik soli. 33. Prijavni i pregledni list za oprost poreza kod pećenja rakije za svoju porabu. 34. Obćinska svjedodžba za bolnice. 35. Knjižice sa kuponji za doznacbu soli.
- 2. Crkvene tiskanice.**
 1. Fides Nativitatis et Baptismi. 2. Fides Mortis. 3. Fides Matrimonii. 4. Testimonium status liberi. 5. Testimonium denuntiat. matrimonialum. 6. Nota pro institutis denuntiat. 7. Inventar (glava ili uložci). 8. Račun (2 arka). 9. Izvadak računa. 10. Izkaz glavnica (glava ili uložci). 11. Izkaz stalnih i promjenj. zakupina. 12. Izkaz uplaćenih i zaostalih parbenih troškova. 13. Dnevnik dohodaka i troškova (glava ili uložci). 14. Izkaz povećanja ili umanjenja imetka. 15. Status animarum. 16. Liber baptizatorum. 17. Liber defunctorum. 18. Liber matrimoniorum. 19. Liber confirmatorum. 20. Namira vrhu kamata obligacija. 21. Zapisnik podnesaka. 22. Obiteljsko-objavljena skrizaljka.
- 3. Tiskanice za škole.**
 1. Ljepopisnice. 2. Zadaćnice. 3. Risanke. 4. Satnice. 5. Molba za oprost od školarnice. 6. Pregled mjesecnih školskih zaostataka. 7. Razrednica. 8. Žetnik. 9. Glavni imenik. 10. Matica. 11. Imovni ili inventar. 12. Popis školske knjižnice. 13. Izkaz izostataka. 14. Zapisnik podnesaka. 15. Školske vesti. 16. Svjedodžba. 17. Ođpustnica. 18. Odlaznica. 19. Imenik po alfabetu; dalje slijedeće po zakonu imenik po alfabetu; i dalje slijedeće po zakonu 31.7. 1895. za Istru, i to slijedeće obracze: 20. A k § 1. 21. B k § 2. 22. C k § 3. 23. D k § 4. 24. E k § 5. 25. F k § 6. 26. G k § 7. 27. H k § 8. 28. I k § 9. 29. M k § 12. 30. L k § 12.
- 4. Tiskanice za društva i zajmове te štedionice.**
 1. Doznacnice. 2. Zadrudne knjižice. 3. Štedionice (uložne) knjižice. 4. Zadrudnice. 5. Molbe za zajam. 6. Dnevnik blagajne. 7. Knjiga dužnika. 8. Knjiga članova. 9. Knjiga zadrudnih dielova. 10. Knjiga uložaka za Rajfisenovice. 11. Knjiga uložaka za občinske štedionice. 12. Doznaka za primitak. 13. Doznaka za izdatak.
- 5. Tiskanice za gospod. društva.**
 1. Dnevnik blagajne. 2. Knjiga vjerovnika i dužnika. 3. Knjiga za skontro robe. 4. Knjiga priručna. 5. Zadrudne knjižice.
- 6. Tiskanice za c. kr. pošte i brzojavne urede na selima.**
 1. Quitung za poštare u obće. 2. Quitung za godišnji pauzal. 3. Quitung za „Bestellgebühr.“ 4. „Bericht“ za dopisivanje sa ravnateljstvom. 5. Consignation za „Pensionsverein.“ 6. Verzeichnis a Conto-Abfuhren. 7. Verlags-Ansuchen und Cassastands-Nachweis. 8. Quartals-Ausweis, na pol arka. 9. Consignation für erhaltene Verlage. 10. Ausweis über die portofill-Pakete. 11. Quitung für Telegraphengehalt. 12. Verzeichnis der Pensionsmitglieder.
- 7. Tiskanice za pravne poslove.**
 1. Tužbe. 2. Napis (rubrum) k tužbi. 3. Punomoć. 4. Predlog zapljene. 5. Napis k predlogu zapljene. 6. Kupoprodajne pogodbe. 7. Zadužnice za obću porabu.
- 8. Razne knjige.**
 1. Kokolj: „Grammatik der kroatischen oder serbischen Sprache für die k. u. k. Kriegsmarine.“ 2. Pjesma: „Putovanje ratnog broda „Marie Terezije“ u Anilu, Kuba itd.“ 3. Pjesma: „Pjesme pomorčice ili putovanje ratnog broda „Fran Josipa I.“ u Kretu.“ 4. Pjesma: „Rat u Kini ili putovanje ratnih brodova „Elisabeth“ i „Aspern“ u Kinu.“ 5. Knjižica: O pristojnom ponašanju, sastavio V. Rubesa.

Osim gornjih tiskanica imade popunu zalihu tiskanica u njemačkom jeziku za c. i kr. brodove, kojih izkaz se šalje franko poštarine.

Preporuča dalje zalihu papira koji konceptnoga toli kancelarijskoga u svih formatih, težinah i crtanjih (rastriranju) na debelo (najmanje od svake vrsti 250 araka).

Omoti u svih mogućih formatih za privatne, trgovačke ili službene svrhe.

Prima i izvršuje, svakovratne naručbe, posjetnice svih veličina, pozive, adresne karte, razporede u i obće svakovratnu radnju zajednjajuću u tiskarsku i knjigovežku struku.